

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

ЗМІСТ

В. К. — Січневі Акти	1
Редакційна — І знов година національної небезпеки й національної нагоди	3
Д-р Д. Донцов — Причина невдачі національного зриву 1918 р.	5
** — Акція АБН проти російського колоніалізму	9
Ікер. — „Бельгійська інтрига” (фейлетон)	11
Леонід Полтава — На Білій Горі (поема)	12
С. Г. — Про блахманний „рай на землі” 22 Конгресу Комуністичної Партії	14
** — Советський антисемітизм	16
Проф. д-р Б. Романенчук — Книжкова продукція українською мовою в УРСР	18
Мгр. Р. Кухар — Письменник і твір	20
Д-р В. Луців — Формування визвольно-націоналістичного руху на основі творів Шевченка	23
Мгр. І. Боднарук — З приводу одного чужого видання	24
Проф. А. Малюца — М. Бутович — творець високої класи відійшов у вічність	27
Леся Українка — Самсон (уривок)	28
Д-р О. Соколишин — Американський військовий журнал про УПА	29
** — З життя 2-го Відділу ООЧСУ в Нью Йорку	30

ОРГАНІЗАЦІЯ

ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОВІД
УКРАЇНИ

ЗБІРКА КОЛЯДИ НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД В 1961 Р.

(Продовження з попереднього числа)

КЛІВЛЕНД, ОГАІО

Листа ч. 161. Збірщик Дідич.

По \$3.00: О. Душенко, В. Дмитрак, І. Іскра, В. Сенечко, В. Столяр, М. Гаврилів, В. Кунько, С. Коханська, П. Вубна.

По \$2.50 — П. Пецух.

По \$2.00: Ю. Ткаченко, С. Гибрик, М. Гусак, Л. Горобець, О. Юрків, І. Кулик, О. Фединський, П. Сайка, І. Панас, О. Герета, М. Пришляк.

По \$1.00 — Я. Сушків.

Листа ч. 163. Збірщик Олекса Чайка.

По \$15.00 — Павлічка.

По \$5.00: Т. Стецура, В. Хома, М. Л. Сагайдак, Ю. Янів, Н. Ярема, Дубас.

По \$4.00 — Я. Кузьмин.

По \$3.00: М. Піхурко, Дуб... , Віжанський, М. Шиян, Ю. Кордуба, В. Іванчук, В. Мураль.

По \$2.00: В. Данилевич, Д. Шминдик, Г. Гловацький, В. Рубінгер, А. Фітяк, О. Іванюк, Ю. Мельник, Штайнберг.

По \$1.00 — Різник.

Листа ч. 166. Збірщик Василь Мацех.

По \$10.00: В. Мацех, П. Шубин, П. Джук.

По \$5.00: М. Кігічак, Ю. Мищатин, Клос, В. Баран, А. Хомик.

По \$4.00 — Підпис нечиткий.

По \$3.00 — Капустянський.

По \$2.00: Г. Карась, І. Колода, Д. Давидович, М. Сушко, М. Кмйотек, Ведмедик, В. Кухта, О. Вусько, В. Вагрій, И. Магоцький, Я. Городиський, Н. Н., Т. Росолік, О. Макогін.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Нижчеподану суму збрали такі збірщики:

1) Андріюк Андрій, листи чч. 1 і 2, 2) Йосип Кріса й Іван Генсьор, л. чч. 3 і 4, 3) Іван Назар, л. ч. 5, 4) Михайло Заверуха, л. ч. 7, 5) Василь Цюрпіта і М. Попович, л. чч. 9 і 10, 6) Юрій Кононів, л. ч. 11, 7) Іван Галій, л. ч. 12, 8) Ворис Процюк, л. ч. 13, 9) Людвик Мигаль, л. ч. 16, 10) Михайло Почтар, л. ч. 19, 11) Степан Макар, л. ч. 20, 12) Володимир Боровик, л. ч. 22, 13) Григорій Шпигульський, л. ч. 24, 14) Іван Ілемський, л. чч. 25 і 26, 15) Василь Пащак, листи чч. 28 і 28.

По \$25.00: А. Андріюк, А. Стечишин, М. Миськів.

По \$20.00: Юрій Кононів, В. Лемега, В. Гук, М. Заверуха, П. Гарматій, фірма „Говерля“, Л. Мигаль, Ф. Луцишин, М. Почтар.

По \$18.00: В. Боровик.

По \$15.00: крамниця „Бундзяк—Лазірко“.

По \$10.00: П. Жидовський, В. Паневник, І. Музика, І. Назар, В. Кульматський, І. Тимчишин, В. Цюрпіта, М. Попович, П. Козира, В. Михальчук, І. Галій, С. Ворох, Т. і І. Кульчицькі, А. Станько, О. Яцусь, І. Гринишин, М. Мизь, П. Вагків, Ф. Вортник, Р. Розмусь, В. Пришляк, Д. Кизима, М. Кос, О. Смаль, В. Таланчук, Д. Кіцак, М. Семанишин, Ю. Іванків, С. Вожаківський,

По \$6.00: М. Чировський.

По \$5.00: Е. Дмитрів, Ф. Микулинець, М. Кизима, Стефанівська, В. Качмар, Т. Шкурат, В. Олесницький, І. Вертипорох, А. Гординський, И. Кріса, Т. Чіх, І. Генсьор, О. Полнох, М. Мельник, П. Голь, Притула, В. Шеремета, І. Юрчак, Олійник, О. Твардовський, П. Смух, О. Сорока, В. Терещук, В. Франко, А. Винник, М. Красножоний, Р. Олендрів, А. Ведрій, А. Сонків, В. Лотоцький, А. Рогальський, П. Гудзовський, П. Фризьок, В. Угринчук, „Ваб. Ко.“, В. Калин, С. Парубчак, П. Ковальчук, А. Рудзинський, Д. Парубчак, А. Данчук, Гривняк, А. Напора, О. Ганяк, С. Закамарок, „В. Форніш Ко.“, М. Корміло, В. Роговський, В. Хогітовський, Н. Восняк, В. Процюк, С. Макар, В. Барбандин, Данилко, Г. Козак, І. Ковальчук, В. Підлуський, Марків, М. Вубняк, В. Романишин, М. Шах, Г. Шпигульський, Шмуляк, І. Ілемський, П. Попроцький, С. Воскан, М. Мацьків, М. Г., Є. Козловський, Іван Г., С. Козловський, С. В., П. Зятік, Д. Петрашик, С. Цвілюк, Осадчук, І. Івасюк, В. Пащак, С. Кротій, І. Завісляк, П. Вільшинський, М. Загородний, І. Воськів, М. Фарбалець, два підписи нечиткі.

По \$4.00: В. Матіяш, З. Соляник, Паньків.

По \$3.00: Г. Мандзій, С. Темій, В. Данялюк, Ю. Добош, Семенюк, В. Комарницький, В. Гнатів, П. Гайдучок, І. Білінський, М. Демків, П. Бабяк, М. Оленяк, Р. Кухта, Ю. Дуда, С. Юрох, С. Дмитрах, П. Онаїскеді, Л. Гураль, М. Бурак, М. Козюла, В. Гладкий, В. Ляшок, М. Василечко.

По \$2.50: М. Войко.

По \$2.00: В. Салабун, И. Оліярчук, М. Стебельський, Я. Ткач, М. Матіяш, В. Везезяк, Я. Солук, В. Панчук, В. Пелех, В. Загайкевич, Євген М., В. Салабун, Терлецький, В. Гнатів, П. Цап, В. Яворський, П. Грицак, Станецький, Г. Цар, Бодинович, Е. Цябик, О. Андрушків, І. Городиський, Н. Кітніс, У. Ш., Д. Керів, Ю. Кігічак, В. Кучерявий, М. Дорош, О. Жулинський, І. Воцлавський, П. Дільний, В. Волощак, В. Іваночко, Д. Періг, Н. Королевич, С. Третяк, В. Химера, М. Поточняк, Д. Горняткевич, Р. Ричок, М. Цяпка, Р. Ворчук, Ф. Полянський, Потенжний, І. Малишко, М. Ваврик, С. Сукач, С. Кіт, С. Купина, І. Сачок, В. Крисак, І. Кальба, З. Пісоцький, К. Миколенко, В. Головатий, Т. Головатий, А. Галь, П. Кравець, І. Пушак, М. Пруцайло, А. Сенишин, І. Калинович, В. Вортник, М. Шкільний, М. Левенець, О. Войко, Е. Кузан, А. Малишко, В. Дорох, Т. Подоба, В. Пасічинський, М. Кулиняк, І. Струтинський, М. Стуй, В. Мартинець, І. Буряк, Т. Розмус, М. Чарнецький, Назарук, Гаврилук, Шипкевич, Турчин, Строгий, М. Роговський, В. Грибак, С. Федоровський, Плешкевич, Ірас М., Шатинська, Мойсевич, І. Гриник, З. Чорномаз, М. Магіс, П. Гейтняк, С. Кочержук, С. Дяк, В. Васняк, Д. Солодчук, М. Дубровий, В. Безановський, Хоміч, В. Ремтер, І. Кутій, Д. Драбіцук, І. Гузюк, о. О. Панасюк, М. Топорович Гординський, В. Дідоха, Р. Іваніло, В. Робак, М. Гримяк, Орест М., В. Цап, В. Вортник, П. Маціборський, П. Кротій, А. Сморгинюк, М. Дереш, В. Шпірка, Т. Рокитський, В.

(Продовження на стор. 31-ій)

ВІСНИК

В. К.

СІЧНЕВІ АКТИ

У першій світовій війні Українські Січові Стрільці виповіли реванш Москві за програні бій під Полтавою. Ось напр., Маківка, це багатомовний символ перемоги української зброї над Москвинами. Коли ж почала валитись російська імперія царів у 1917 р., то Україна була першою країною, що підняла повстання проти Росії. Український вояк, найкраща еманация нації, сягнув збройним рам'ям по волю і власновладство своєї нації.

„Твоєю силою і волею, словом утворилася на українській землі Вільна Українська Народня Республіка"! Постала отже власна держава українського народу. „Від нині Українська Народня Республіка стає самостійною від нікого незалежною державою Українського Народу"! Таку постанову проголосила Українська Центральна Рада в своєму IV-му Універсалі, дня 22-го Січня 1918 р. Рік пізніше, 22-го Січня 1919 р. урочистим актом було здійснено в Києві на Софійській Площі правно-державне з'єднання усіх земель України в одну Соборну Державу!

Одначе, як пише поет, воля України родилася у „важку хвилину". Бо знову виповзла з півночі московська потвора й грянули банди російських полчищ на Київ, столицю України. І співтворці Січневих Актів пішли в окопи, щоб своїми грудьми й кров'ю захищати ідеали нації перед ворожим імперіялізмом. І тоді там, на багатющій українській землі наше вояцтво в багнетних боях, у твердих умовах недоживлення, неузброєння, хоробро відстоювало право України на Самостійність і Незалежність! Це був плебісцит крові! Хоч Крутянські Герої не змогли здержати російської захлавної босячнї, то все ж таки тоді й після здобуття столиці України з'єднаними арміями в дні 30-го серпня 1919 р., в історії кривавими чинами назавжди задокументовано неоспориме право Української

Нації на її повноправне самостійне власновладство на споконвічній українській землі!

Правда, перед сатанічною перевагою москалів не встоялись ні крутянські герої, ні з'єднані українські армії, ані ті, які прийняли мученицьку смерть під Базарем. Основне те, що осталися безсмертні ідеали Січневих Актів! А це боротьба з кожним ворогом української волі! І тому в 1941 р. у Львові ОУН Степана Бандери теж не прогавила нагоди проголосити Відновлення Української Держави, хоч прийшлося вести повстанську боротьбу проти двох окупантів, — німців і москалів! Безсмертні легенди, які зросли з могил героїв, були, є і будуть грізним мemento усім наїзникам на українській землі.

Аналізуючи Січневі Акти отих років, твердимо, що їхнє основне значення в тому, що першим Актом проголошено після 264 років бездержавного життя українського народу — віднову Самостійности України! Знову ж Актом 22-го Січня 1919 р. після 579-ох років роз'єднання, заманіфестовано віднову Соборности всіх українських земель українського народу! Розуміється, що саме тільки проголошення тих актів ніяк не забезпечувало ще їхньої дієвої сили. Після першого нашого прориву, ми не змогли зберегти ні самостійности, ні соборности. Вороги України за два роки з лишком злікували нашу самостійність, а потім актом Варшавської угоди з квітня 1920 р. між польським урядом і урядом УНР, а опісля актом Ризького договору між Польщею і Москвою в 1921 р. була знищена соборність України; її пошматовано на дві частини.

У висліді український нарід поневолено, але не подолано! І важне те, щоб ми ніколи не забували, що причиною нашого історичного нещастя були: Москва й Варшава! Не зрізничкування внутрі нації на Київ і Львів! Ми робили

помилки, ми занадто вірили в різні космополітичні дурійки, тому то й IV-ий Універсал прийшов черепашною ходою від I-го Універсалу по через II і III-ий, а були це революційні неповторні часи. Основна наука з того часу для всіх наших політиків є та, що вершиною усіх наших ідеалів мусить бути власна держава! Без власної держави не може бути в нашій Україні нічого: ні волі, ні свободи одиниці, ні здорової демократії, ані добробуту народніх мас, розвитку культури, духового й матеріального блага наших найширших народніх мас. У Вільній Україні можемо мати все, але без неї — нічого!

Хай буде зрозуміло для нас і для цілого світу, що сорок чотири роки тому Україна перша підняла прапор боротьби з російським імперіалізмом і комунізмом. Хай усі ті американські політики та державні урядовці зі Стейт-Департаменту, оті кеннани й раски, знають, що: Україна існувала вже тоді, коли про Росію Європа ще нічого не знала! Україна з її питоменою культурою, християнська, а що найважливіше, як це відмітив і був державний секретар Дін Ачесон, Україна здержує російський імперіалізм уже цілих 500 літ! І упадок України по прогрі під Полтавою був початком прогрі Європи. Так і теж у ті вирішні роки 1918-20 упадок самостійности України відкрив Москві шлях у похід на завоювання світу! І так є під сучасну пору. Підпільні революційні рухи поневоленних Москвою народів, а зокрема в Україні, це і є та третя опірна сила проти московського загарбництва! Бувший президент Гувер ствердив уже перед семи роками, що „динамічною силою, яка розсадить комунізм, є націоналізм підкорених Москвою народів”! І якщо ми є свідками деякої слабости Росії, то це ніяка заслуга дій Заходу, але прямі наслідки боротьби підпілля внутрі російської колоніяльної імперії!

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Dr. Stephen Halamay Editor in Chief
Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

Не буде то пересада, коли ствердимо, що Захід сьогодні стоїть перед своїм „Рубіконом” так, як колись стояв Цезар. Тому Захід, а в першу чергу ЗДА, повинні вибрати: або з московським народом і єдиноділимством до свого власного занепаду, або з поневоленими Москвою народами до нової ери розквіту західньої культури й цивілізації! Бо сьогодні вже немає вільних і поневолених народів, а існують поневолювачі і поневолені й загрожені отою московською неволею!

Немає жодного сумніву, що світ прямує до волі. Не політика маніяків про „єдність та неподільність” російської імперії, а принцип свободи й найменшому народові, знаменує нашу розтерзану добу. І цей принцип переможе, чи хоче того хтось, чи ні! Нас просто непокоїть ота плиткість політичного думання у Вашингтоні й Лондоні по відношенні до „єдиноділимства”. Бувший президент Труман сказав був після гіркого досвіду з вожаками Кремлю такі промовисті слова: „Будь-який договір з Москвою не вартий і цього клаптика паперу, що на ньому його підписано”. Як це назвати, коли ще й тепер Вашингтон і Лондон хочуть переговорювати з отою віроломною Москвою?

Також нашим первородним гріхом у роки 1917-19 були переговори з Москвою і сьогодні кожний бачить, який їхній фінал. Хай і Захід має це не увазі, поки ще не запізно!

НЕ МАЮЧИ ЗМОГИ ПЕРСОНАЛЬНО ПОДЯКУВАТИ ЗА ЧИСЛЕННІ СВЯТОЧНІ ПОВАЖАННЯ, ЩО ЇХ НАДІСЛАЛИ НАМ НАШІ ЧИТАЧІ, ПРИХИЛЬНИКИ, ЧЛЕНИ І НЕЧЛЕНИ ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ — ЦІЄЮ ДОРОГОЮ ШИРОСЕРДЕЧНО ДЯКУЄМО ВСІМ ТА БАЖАЄМО ЩЕ КРАЩИХ УСПІХІВ В ПРАЦІ В ЦЬОМУ 1962 РОЦІ.

ГОЛОВНА УПРАВА ООЧСУ,
РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ
„ВІСНИКА”

РЕДАКЦІЙНА

І ЗНОВ ГОДИНА НАЦІОНАЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕКИ Й НАЦІОНАЛЬНОЇ НАГОДИ

Коли сумлінно згадати оба січні (1918 і 1919), то стане ясно, що були це справді великі години. Велика нагода і година національної небезпеки „взялись під руки” і стали в усій величї і грозї перед нацією, що широко розкрила очі і хвилину застанавлялась, що їй сердешній робити. Правда, патріоти, революційно наставлені молоді люди, військовики, вчителі і селянські провідники кинулись організувати своє військо, ту найкращу запоруку кращої, бо державної долі для робітників, селян, інтелігенції, словом для всієї нації. Але політичний провід був занадто наївний, начитаний в чужій підступній марксистській „літературі”, без віри в силу велетня — народу, що став на весь ріст і випростовував не тільки мозольні долоні, але й широкі плечі, струснув з власного велетенського хребта всяку чужу наволоч і ставав „плечем до плечей, щоб відкрити світ, мов двері”, тоді цей провід без міцного „хочу” своєї власної правди, згоджувався на те, щоб випрохувати, узгіднювати з Росією мирну розв’язку, або так, як сьогоднішній Вашингтон, точніше деякі „специ” з Стейт-Департаменту, воліють „коєгзистувати” з Москвою.

Така, не дуже весела аналогія, напрошується сама від себе саме тепер, як українська еміграція відзначає 44 роковини Січневих Дат, а Президент Америки після „тяжкого першого року” (за його власним висказом) обіцює в „Стейт оф Юніон” посланні до Конгресу продовжати „коєгзистувати” з найжорстокішою колоніальною потворою, яка перед чотирма десятками років задушила відроджену українську державність в ім’я власне коєгзистенції, але на московських засадах.

„В трудну годину родилася воля України” — стверджував український універсал. „Трудний був цей рік 1961” признається президент Кеннеді. І можна об’єктивно визнати, що високі надії, з якими вступав Президент в цей перший рік свого урядування якось розвіялися в мряковинні над Потомаком. І отже стає нам ще дивніше, чому непоправні мрійники про коєгзистенцію („специ” Стейт-Департаменту) такі далі непоправні, нічого не навчилися з досвіду України, Литви і інших, та з американсько-

го досвіду попередніх років і зокрема минулого року. Дивно, бо Хрущов саме в минулому році ще раз і ще раз майже в кожній своїй промові ясно і без „завивання в паперці” засдно стверджував, що його мета і мета всіх комуністів, це оволодіння світом. При тому він завжди вживав тактики показувати цукерок і рівночасно держати в руках великий бук, це значить, поруч з закличками про мир і про тотальне роззброєння він зберігав за собою право встрявати зі зброєю в руках всюди, де тільки була б змога „визволити” колоніальні народи Азії чи Африки з метою „добивати рештки капіталізму та імперіалізму”.

Іншими словами провід світового комунізму устами Нікити Сергієвича показував навіть політичним сліпцям, що мирне співіснування (коєгзистенція), це тільки дорога інфільтрації, дезорієнтації, підривної дії, соціальних заворушень і збройного завоювання всіх некомуністичних країн. З другої сторони, всяку спробу визволити хоч би маленьку частину невільників його комуністичної колоніальної імперії, він здушуватиме збройною рукою.

Кеннеді, який за даними „Нью Йорк Таймсу” з 16-годинного робочого дня присвячує приблизно 12 годин закордонній політиці, щиро вірив в те, що мир треба осягнути, але не советський мир, але мир в його звичайному змислі (щось так, як наша делегація, що їздила на переговори до столиці Росії під час наших визвольних змагань 1918 рр.). Президент Америки недвозначно ствердив в минулому році тезу Заходу, що він воюватиме тільки у випадку власної оборони перед советською атакою, що Захід не піде на те, щоб підняти велику кампанію за визволення народів, поневолених советським режимом, а радше буде поклатися на своєрідний розвиток „сумління” в червоному бльоці і в міжчасі підтримуватиме Об’єднані Нації, навіть якби вони вдавалися до таких „непристойних” акцій, як, напр., в Конго.

Отак такі два бльоки, такі два світи, дві протиставні філософії стоять проти себе. Можна б тут спинитися на марші миролюбного Неру по золоте руно в Гоа, на дискусії між Індією а Пакістаном з приводу Кашміру і на подібних

ознаках, можна б сказати, імперіялістичного, шляхетського побренькування шабелькою до недавня (поневолених) колоніяльних народів в Африці і т. п., але найважливіше в цій, такій дуже вже об'єктивній і не гарячкової, а холодної аналізі, є одно: в саму центральну точку колоніялізму, т. зн. в Москву, за незначними виїмками (Діфенбейкер і ще дехто), Захід не зважився влучати, пальцем показати, і головне — щось таки робити.

В цьому сенсі рік 1961 був недотягненням. В цьому сенсі акція АБН проти колоніялізму Москви є дуже на часі і заслуговує на гарячу підтримку всієї громадськості.

Загалом треба признати, що АБН, а зокрема його Президент п. Я. Стецько, який має дар вказувати завжди на основні завдання в українській і закордонній політиці, веде вже від року посилену акцію проти колоніялізму і має значні успіхи, але треба тут збірного зусилля всіх наших політичних сил. На іншому місці цього числа „Вісника” ми найкоротше інформуємо про цю акцію АБН, бо на тій лінії, тобто під основним гаслом боротьби проти російського комуністичного колоніялізму й імперіялізму повинен стояти цілий 1962 рік в українській політиці, подібно, як 1961 рік був шевченківським роком.

Буде це теж велика національна нагода, якщо вдасться українській політиці захопити західні країни до одвертого й сміливого розкриття російського колоніялізму.

Разом з тим для українського визвольного руху 1962 рік стоятиме під знаком величного відзначення 20-ої річниці Української Повстанської Армії.

У зв'язку з реагуванням Визвольного Фронту на перекручування русофільськими кругами в університетських авлях і підручниках правди про Україну ООЧСУ очікує від всього українського громадянства, а зокрема від українського студентства активної співпраці з Інститутом Інформації, що його завданням саме буде спростовувати, протестувати і всіляко реагувати на кривдячі Україну інформації в англословному світі.

Відносно актуальної напруги в Берліні, нам видається, що Захід міг би, якщо б зважився, застосувати психологічні засоби і економічні санкції, бойкот і блокаду супроти Кремля.

Масовий „повітряний коридор правди”, складений з журналістів, радіо- і телевізійних коментаторів з цілого світу, міг би зібратися на постійно до Берліну так, як це пропонує сенатор Т. Й. Додд¹).

Окрема комісія для поневолених народів, створення Академії Свободи, створення Легіону Свободи, Генерального Штабу Вільного Світу²), а далі пропагандивна кампанія для викривання внутрішньої слабости червоного Китаю, з підкреслюванням голоду, епідемій і інших стихійних і організованих Мао нещастя — ось деякі важливіші психологічні засоби протиатаки Заходу у зв'язку з Берліном. Тут між іншим варто згадати, що вже від пару років такі і подібні методи пропонував відповідальним чинникам, знов же таки АБН.

З економічних засобів відплати і пресії можна коротко згадати такі, як 1) економічне ембарго Східної Німеччини, 2) загострення системи контролю вивозів, що зараз є в дії по відношенні до Советського Союзу, 3) союзницька підтримка для загострення системи контролю, що її може застосувати Америка і нарешті 4) застосування тотальних економічних санкцій.

Правда, Совети у відплату могли б заблокувати Західній Берлін і могли б успішніше перешкоджати летунському постачанню до Берліну, але тепер, в порівнянні з 1948 роком, в Берліні є значно більші запаси харчів.

Також у відплату Захід міг би заблокувати Советський Союз від Скаггераку і в просмику Дарданеллі.

Правда, це можна б зробити за згодою Данії та Туреччини і через те в тому напрямі скеровані теж погрози атомовою зброєю, що ними пробує шантажувати тих членів НАТО сам прем'єр Хрущов.

І так, залежно від того, на яку акцію рішиться Захід та з якою напругою її, чи ряд акцій стане в найближчому році проводити в життя — цей рік буде або „великою нагодою”, або годиною небезпеки.

¹) Congressional Record, 8/15/61, p. 14838.

²) Life, 8/4/61, p. 50.

Д-р Д. Донцов

ПРИЧИНА НЕВДАЧІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗРИВУ 1918 Р.)*

Напоєна вщерть отруйними думками драгоманівства, наша провідна інтелігенція не потрапила ні зрозуміти вимоги історичного моменту в пам'ятний 1917 рік на Україні, ні очолити великий і прекрасний національний зрив тих вікопомних часів. Збуджені в вогні революції, окрадені з великих традицій і спогадів минулого, українські маси інтуїтивно відчували, що без кривавої війни, як і в 1648 р. прав своїх не здобути... Провід стремів рука в руку йти з Москвою, з „братньою демократією”, цементувати імперію й боронити її від ворогів! В масах спонтанно прокидався дух Полуботка і Мазепи... Провід п'ятував самостійників як національних шкідників, творення національної армії називалося „мілітаризмом”, а ненависть до займанців — „шовінізмом”... Страх, відірватися від займанця, виписати на своїх прапорах привабливе яскраве гасло незалежності, прозирає з кожного рядка центрально-радянських Універсалів.

Брутальна неуступчивість большевиків змусила тодішній провід таки організувати національну війну під гаслом самостійності, а тоді федералісти почали боротьбу за самостійність, соціалісти — воювати з московськими „товарищами”, демократи — правуватися з „братньою демократією російською”, паціфісти — братися за зброю, а вороги національного „шовінізму” — викидати москалів, та їх попихачів з України! Але ця боротьба була накинута і не могло бути в ній щирости, не було її в настроях проводу, а значить і в його акції. Настрій, запал, ідеалізм, посвята й героїзм, все те було в армії, в значній частині широких мас народу, в повстанцях, що виринали тоді, як гриби по дощі: був той настрій в Петлюри, Тютюнника, Безручка, Коновальця, Міхновського і многих інших, але не в думках і серцях соціалістичного переважно проводу в цілості. А підтверджує це знаний факт, що хутко поїхали на поклін до переможної Москви вожді українських головних партій того часу: соціал-демократів, соціал-революціонерів і соціал-

федералістів, як М. Грушевський, В. Винниченко, Порш, Чеховський, Севрюк, Ніковський, М. Залізник, а з галичан: Ю. Бачинський, С. Вітик, А. Крушельницький, Ф. Федорців, Сіяк, П. Карманський, М. Рудницький, П. Франко, М. Возняк та інші.

Це були люди, що взяли за ім „несродне діло”, до якого не лежало їх серце. Пост фактум, самі вони признавалися, що не „вихолощеним українським марксистам” було братися за чуже їх психіці діло революційного національно-державного будівництва. Самі признавалися, — в хвилини щирости — що їм, які „вийшли з селянських мас, бракувало вміння розглядати поодинокі події з якоїсь ширшої перспективи”, бо „урвався звязок” між їх духом і духом нашого проводу князівської й козацької доби; що бракувало їм того, що „провідні верстви інших народів вже мали в крові”. Признавалися, що їх самих відзначала „наївність, безкритичність, надмірна вразливість на дрібниці і сліпота на великі справи”, недосконалість витревалости, та провідної ідеї; а особливо признавалися вони — „**брак нам змислу панування, змислу правління**”; там, „де йде про ніщі уряди, дрібні справи, малі обовязки, то ще пів біди, але не вміємо ми сидіти на вищих стільцях і мати діло зо справами ширшого зарису, не вміємо обіймати зором речей як цілості, лиш з правила звички переходимо до другорядних справ”. Репрезентативна постать демокросвітянської України тої доби (В. Королів-Старий) кається на вигнанні: „ми всі не підготовані були і робили те, чого зробити не могли. Цілій нашій справі все бракувало глибини, всі думки наші були імлісті”, бракувало дійсних вождів, „що без них маса, отара овець”. Про ідеолога цієї інтелігенції писав Іван Франко, що ідеї Драгоманова були „наївними міркуваннями мужика, що не бачив світа і не потрапить піднятися думкою до розуміння вищої суспільної організації понад свою громаду, або свій повіт”. Зідливу характеристику цього відламу української інтелігенції — заким ще став сам її оборонцем, дав Ю. Липа в однім мало знанім вірші „Жебраки при дорозі о ялмужну просящі”:

*) Уривок з брошури: „За який провід?”

Виведу я націю на роздоріжжя,
 Попхінською над нею,
 Пограю на лірі, —
 Може подивуються такій горячій вірі
 Інші народи з моцею своєю.
 Скажуть: — то уштине дитя хороше,
 Співає пісеньки, не бунтує,
 Не стремить щоб щось злого зробити, —
 Випадає похвалити ці діти
 І державність дати.
 — Хай нам світить надія!
 — Хоч би й без дати!
 — Хай скінчиться веремія
 Малоросійського гевала!
 — Лиш не треба, на Бога не треба,
 Щоб вона повставала, вбивала!

А тих драгоманівських політиків, що проти волі пішли в національну революцію, виведено у вірші про „Людей худих, у важкі панцирі й мисюрки повбираних”:

— Ой тяжко брате,
 Меча брати!
 — Як би так зробити війну без пожару?
 Як би так зробити націю обережно, потихеньку,
 Годувати її книжечками у затишному курничку
 І вивести на світ готову, першорядну, без боротьби
 Перехитривши всіх!
 Ні! Не сваритись, не гнітити дикість
 Тупоту і підсвинків з чужими агентами,
 Ні, зробити всіх президентами:
 Любиш, Саво, сало?
 Маш, Саво, сало!
 І ще тобі мало?

От головню в такій ментальності величезної частини нашої провідної інтелігенції, неприготованої до чужої їм ідеї самостійності і боротьби за неї, і треба шукати причини невдачі національного зриву 1917 р., не — як пишуть соціалісти — „у несвідомості народу”.

Таких політиків в Галичині картав ще Франко. От та порода льояльності русинів або „самоотверженних малоросів” плодилася подостатком на Україні. Для них — писав Франко — політика була тільки „циганством і крутарством”. Тяжко було їх відірвати від буденної праці сліпучим видивом ідеалу. Пощо блукати в пустині за маревом обіцяної землі?

Ті слова про обіцяний край
 Це для слуху їх казка.
 М'ясо стад їх, і масло, і сир.
 От найвищя ласка!

Так відповідали Мойсееві жида в поемі Франка. Так відповідали нераз і наші Датани й Авирони всім, що намагалися вирвати їх з буденних занять в мандрівку до свобідної землі...

Більш, ніж 30 років минуло з часів 1917 року, але тип драгоманівського політика серед нашої інтелігенції не зник. Під напором нових українських сил, він в дефензиві, але ще затроює повітря національного життя. В нашу, на правду „кінецьсвітню”, добу, коли перемогу дасть тільки віра, тільки героїзм, тільки посвята й боротьба, — є політики, які думають здобути свободу „без пожару, потихеньку, обережно”, видурити, вижебрати її, „перехитривши всіх”, причепившись до возу того чи другого побідника...

В нашу добу, коли в тяжких муках ступає нація на Голготу; коли тільки безмежна віра і за неї пролята кров є запорукою воскресення, — тих, що сходять на хрест, називає дехто бандитами, в найкращім випадку, дурними романтиками. В пресі підвладній таким „політикам” забороняють про тих „бандитів” згадувати. В таборовій пресі кретини від політики не посідалися з радости, коли — як їм здавалося — чежи з москалями тих „бандитів” остаточно винищили: тішилися, що „мрійницький період” історії нашої нарешті скінчився, що хлопчачки побавились і тепер порядні люди робитимуть „реальну політику” по почекальнях і передпокоях сильних світа цього, вижебруючи і вишхрюкуючи самостійну неньку, „перехитривши всіх”...

В нашу добу міжнаціональних і міжособних воєн — рекомендує де-хто „не роздувати” повстанські самостійницькі рухи „в явно безвиглядній ситуації”, а натомість радять занехати „романтичну політику” і „тверезо, реально подивитися на світ”... Ради, які в 1942 р. в видаванні німцями „Новім Українським Слові” в Києві — уділяли гестапісти і інфільтровані до них агенти НКВД!

Не тільки „тверезі політики” не думають про „свою силу” в своїй хаті, вони не думають і про „свою правду”. Осоружна їм взагалі ясна, незмінна думка — це звуть вони „доктринерством”; останні могикани українського соціалізму починають перепачковувати на еміграцію замасковані ідеї московського большевизму; твердять, що цілі московської революції 1917 р. були й нашими цілями; що видвигнута нашою революцією ідея самостійності державної показалася „нездійсненою”, що „такої України не може бути”! Вони накидаються на

український націоналізм за те, що той „не сприймає змін, які внесла в український світ революція 1917 р.” — цебто большевицька. Певно, що націоналізм тих ідей не сприймає! Не тільки не сприймає, він їх відкидає, відкидає в цілості революцією большевиків, зроблену для скріплення большевицької імперії і для душення свободи й незалежності України. Він відкидає антирелігійні ідеї большевизму; відкидає його ідеї політичні — ідеї чужого тоталітаризму; відкидає його соціальні ідеї — ідеї людської кошари, хоч як їх наші соціалісти — у формі колхозів — і захвалюють!

Не може дати своєї санкції націоналізм ані затрутим большевицькою пропагандою наддніпрянським соціалістам, ні їх галицьким „товаришам” радикалам, які по загарбанню Галичини, заофірували свою „льояльну співпрацю” найздникові, відкидаючи всякий „саботаж і шкідництво”, просячи позволити їм „взяти позитивну участь в культурнім і господарським будівництві країни” під Москвою, цебто в нищенню релігії і церкви, в руйнації й плондруванню села, і в переслідуванні „авантюриків”, які не хияють шиї в чуже ярмо.

Відкидаючи ясну власну ідею національну, відкидаючи — як засіб — збройну за неї боротьбу, цієї сорти політики, відкидають і потребу створення окремої — сильної духом, думкою і характером — батави людей-провідників, яка б ту ідею здійснити намагалась.

В наші часи стрінете серед „батьків народу”, вчорашніх комуністів, які — „покаявшись” — зараз за це дістають командні становища в спільноті!

В наші часи, коли така нагла є потреба широкозакроєної протикомуністичної кампанії, знайдете „вождів”, що на спілку з комуністами затикають рота тим, що проти комуністів виступають! Знайдете „патріотів”, обсіпаних гонорами, але яким найкраще присталаби назва, дана їх предкам Шевченком, — назва „донощиків і фарисеїв”. Яким рідний край є черговим бізнесом, а народня справа дійною коровою; яким їх партія є крамничкою для полагдження особистих, чи інтересів кліки; які коло себе збирають всяке шумовиння „аби інтерес ішов”; які, називаючи себе демократами, уживають найгірших метод тоталітарного пар-

тійництва, щоб утриматися коло громадського пирога.

Заплющувати очі на ці відомі зявища булоб злочином. Бо вони є початком катастрофи. Коли в провідну клясу вслизуються подібні провідники, тоді треба бити на сполох! Стоїть в Євангелії: коли сліпець вестиме сліпого, обидва впадуть в яму. Проблема проводу, в сто разів важніша від інших, набирає в наші часи особливо великого значіння, і якраз цієї проблемі не рочуть бачити сучасники, займаючись всякими іншими, які нічого не варті без вирішення отої, найважнішої з усіх. Який глузд виробляти програми, закладати партії, творити обєднання, коли хитається фундамент, на яким будується?

Велика частина провідної інтелігенції української між першою і другою війною, це був зовсім інший тип психічний, який нічого спільного не мав з великими тінями нашого славного минулого, що формували історію України варяжських і козацьких часів. Ці „тверезі політики” — бояться розгорнути українську ідею в усій її ширині; стараються загасити комбативний дух, що знов віджив на Україні; не думають про провідну клясу як про здисциplinовану, дібрану на засаді суворої селекції верству „лучших людей”. Їх відповідь на питання — хто має вести націю, до якої мети і якою дорогою? — тотально ріжниться від відповіді, яку давали наші предки і деякі сучасники та учасники визвольних змагань часів першої і другої війни, прозивані „романтиками” і „авантюриками”. Предки твердо знали, що права можна мати тільки „през шаблю”, що великі річи осягають великі люди, не крутії, комбінатори, хитруни, посібілісти, засадничі вороги великих цілей і великих зривів. Негуючи ті цілі, „тверезі політики” проскрибували й чужі їм чесноти, без яких наша давнина й не мислила собі ідеального провідника: твердість характеру, розмах думки й сміливу волю.

Бо проводарів, що мають хлопський сприт, замість державної мудрости — легко одурити обіцянками-цяцянками, як це робили большевики.

Бо проводарів, байдужих на великі ідеали, а які дбають лише про привату, — легко підкупити.

Бо проводарів, що не мають відваги до чинів великого розмаху і ризку, — легко залякати.

В давні часи вступ у члени провідної верстви вимагав суворого добору, а членство суворої контролі і чистки. Толерантними стали новітні „народолюбні” часи! І нема такого промаху (висловлюючись лагідно), якого б не дарувало чуле серце модерного народолюбця свому вибранцеві, скоро він вже засів на якимсь президентським кріслі. Коли такі звичай запановують в проводі, він вже зогниває, а з ним пропадає й спільнота.

В кожній нації є різні типи проводарів. Деінде є Де-Голі і Тореси, Михайловичі і Тіти, Маршали і Волеси (і вони між собою не обєднуються). Є такий поділ і серед нас, а сягає він далеких історичних часів. За татарщини — одні кривавилися в війнах, а другі — так звані татарські люди, корилися наїзникові! За Хмельницького були Богдани і Богуни, а були й Киселі й Барабаші, які не хотіли повставати, тільки „з ляхами, мостивими панами, у мирі хліб заїдати”, у їхній службі. Далі, були Мазепи з Орликами, і — Іскри з Галаґанами. Були Хмельницькі — було й „варшавське сміття”, були Мазепи — і „грязь Москви”. Всі українці — брати по крові, але й Авель з Каїном теж були братами... За наших днів були Петлюра, Коновалець, Тютюнник і Міхновський, — а були й Грушевський з Винниченком і Тичина, які як визволителів славили тиранів Кремля.

І всі ті Барабаші і Грушевські, всі виклинують противників своїх як національних шкідників і авантюриків, фанатиків і шовіністів, що не за голосом холодного розуму йдуть, а за безконтрольними емоціями. Всі бідкаються над марно пролитою кровю народу, над непотрібними жертвами... На ділі ж як раз вони є невільниками своїх емоцій — емоцій страху. Головно ходить їм про те, щоб — крий Боже — буря не зірвала вигідного даху їм над головою, над затишною домівкою! Щоб деревця не поламала в їх затишнім садку! Це ті, що в їх серцях згасла відвага, а в їх мозок, у тую — казав Шевченко — „кістяну комору налізли свині із надвору” і там утвердили свою ідеологію, ідеологію сажу з його щасливими мешканцями, що лиш знають або в болоті розкошувати або під ножем верещати. Недоступна їм свідо-

мість, якою очищуючою бурею буває Хмельниччина! Як випростовує вона зігнутий хребет не одного Яреми, як на верх видобуває все сильне й шляхетне, чисте і героїчне в народі! Як змітає з поверхні всю погань! Хоч при цім може й дерева погне чи поламає в затишних хуторцях „татарських людей”...

Так як між хмельничанами і лейстровиками; як між мазепинцями і Галаґанами; як між Шевченком і Драгомановим, між Петлюрою і Винниченком, так і тепер не встановити згоди між теперішними „татарськими людьми” і новими силами України, тим новим і водночас стародавнім духом, який ось вже 30 літ як прокинувся знов на нашій землі, вбиваючись чим дужче в силу, поборюваний і Москвою, і нашими фарисеями. Особливо це трудно зробити у нашу добу, коли світ весь розколовся на два табори — сили християнства і сили Сатани.

Європа і не тільки Європа, переходить добу горожанської війни, подібну до тої, що переходила Франція за своєї революції тому 150 літ з лишком. Там повстали дві „партії”, з яких кожна вважала, що угода з другою виключена, що між ними можлива тільки боротьба. Третя „партія”, нейтральна, приставала до кожного переможця і плелася в хвості подій. Свою печать на майбутнє обличчя країни наклала не вона, а одна з тих скрайніх партій. Подібно й сучасна Європа, сучасний світ. Доба стагнації, впорядкованих відносин в суспільстві на разі проминула. Нормальна держава ніде більше не існує: або вона спирається на безнастанний терор, щоб в страху тримати до неї ворохобні сили суспільства (як в Росії), або — деінде — є іграшкою в руках тих чи інших, — що борються за владу — сил: робітничих союзів, юній, партій, різних міжнародних тайних і явних організацій. А боротьба їх в тім, що кожна стремить до ідеалу, що виключає ідеал противної сторони, претендуючи на виключне панування. Головні сили, на які розкололася тепер суспільність — це сила комуністична і антикомуністична, сили тоталітаризму і сили, що апелюють до старих традицій і підстав європейської, християнської цивілізації. Пролетаріят є переважно в тім першій таборі, селянство — в другім. Фронт боротьби не покривається з міждержавними границями, він іде вперек кожної держави, переколює кож-

ну націю. А між тими двома силами знаходяться „неутральні”, західня „Керенщина”, оті власне соціялісти, ліберали і деякі „демократи”, які або тихо з комунізмом симпатизують, або угодою з ним чи толеранцією до нього думають якось від потопу врятуватися. Тому керенщина й не висуває ясної ідеї, ані не хоче готуватися до боротьби, яку не вважає неминучою. Тому й роля її в тій громадянській війні, що вже шаліє в світі — буде така ж жалюгідна як і роля російської керенщини...

Наша керенщина добром кращих не цікавиться. Її цікавить тільки так зване „обеднання”. Воно має бути універсальним ліком на всі політичні недуги. Чи справді допомагає на все — обеднання?

Під час революції 1917 р. — всі українські партії були **обеднані** в Центральній Раді, а всі партії в Росії були **розеднані**, і большевики провадили горожанську війну з усіма — правими, лівими, монархістами й соціялістами. І все ж **розеднана Московщина** перемогла **обеднану** Україну. Чому? За революції, шматована, **розеднана** кривавою міжусобною війною Франція перемогла коаліцію **обеднаної** Європи. **Чому? Чи не тому, що не в самому обеднанні сила?**

Справді, сила не в числі, але в чімсь іншій! Сила не в кількості, в вазі, в динамізмі. Ось чого не треба забувати! Обеднання тоді тільки буде міцним, коли буде злукою **кращих, не всяких!** Коли **обеднає** в горщику капусту, бульбу, стару підшву і здохлого кота, — не смакуватиме таке **обеднання!** Мішанина чужородних елементів, добрих і злих, **в якій безнадійно потопали добрі.** Ось таке **обеднання** проповідують наші „тверезі політики”, приймаючи до своєї компанії всякого, аби їх тримався і на все годився, не входячи в те, як стоїть справа з його характерністю, особистою чесністю і пр. Ліплючи такі „обеднання” вони **не впорядковують хаос, а його поглиблюють.** Це буде таке **обеднання**, як в притчі про кукіль і пшеницю. Тим часом коли під час жнив пшеницю **кладуть окремо в клуню, а кукіль в'яжуть в снопи, щоб спалити.** Ось про що не думають прихильники механічного **обеднання.**

Завданням часу є **не збільшувати хаос, а відділити кукіль від пшениці!**

АКЦІЯ АБН ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО КОЛОНІЯЛІЗМУ

АБН розгортає систематичну зовнішньо-політичну акцію в напрямі розкривання суті російського колоніалізму. У тому пляні відбув Голова АБН п. Ярослав Стецько низку розмов з видатними державними мужами вільного антикомуністичного світу в США, Англії, в часі Конгресу АПАКЛ в Манілі в квітні 1961 р., в Римі в часі Конференції Психологічної Війни ССРСР, з низкою дипломатичних представників антикомуністичних країн пди ОН, і т. п. Метою тих розмов було роз'яснити значення національно-визвольної революційної ідеї в боротьбі проти російської колоніальної імперії, зокрема в ситуації скріплення диверсійної дії Москви проти Заходу, а зокрема на теренах, що їх звільнюють західні імперії. Саме тепер у відповідь на єхидну хрущовську акцію „захисту” колоніальних і залежних від західних метрополій народів, метрополій, які здебільша добровільно здають свої колоніальні позиції, а — часто й підтримують незалежницькі тенденції своїх вчорашніх колоній, — необхідно і прямо конечно ствердити правдиву **СУТЬ** російського колоніалізму. Необхідно розгорнути в цілій ширині проблематику російської колоніальної тюрми народів. Її розвал на національні держави — створить тривалий мир і безпеку у світі. Порятунком отже від усіх лих лежить в розпаді російської колоніальної тюрми народів на самостійні національні держави усіх уярмлених народів!

У виданнях АБН, як напр., „АВН Correspondenz” а також в „Ukrainian Review” в Лондоні і в інших друкуються основні статті, які розкривають природу і небезпеку російського колоніалізму.

Окремий *меморіал* до урядів *Афро-Азійських країн*, висланий ЦК АБН, роз'яснює детально в історичному й в актуальному аспекті розвиток і небезпеку російського колоніалізму. Починаючи з квітня 1961 р. цей меморіал був вручений амбасадам і консульським представництвам некомуністичних країн в різних столицях світу, де діють Делегатури АБН або Представництва Українського Визвольного Фронту, а теж Делегаціям при ОН. В Лондоні, Бонні, Вашингтоні, Нью Йорку, Кенбері, Оттаві, Мадриді,

Парижі й інших столицях цей меморіал вручано відповідним чинникам. Водночас і паралельно до цього меморіалу, що з'ясовує історичну проблематику, висилано на ці самі адреси *інший* меморіал АБН до *некомуністичних* членів ОН з конкретними пропозиціями і вимогами по відношенні до найжорстокішої колоніальної імперії світу — російської і зі засудженням цього найбільшого колоніального варварства ХХ ст. — Відповідне місце відведено в цих меморіалах Україні, що її революційно-визвольна боротьба зростає і чого найбільше лякається Москва, а тому вбила керівника цієї боротьби Степана Бандеру.

Оба ці меморіали опубліковано в АБН-кор., і також окремим випуском. Вони були пропозиті усім делегація Конгресу АПАКЛ в Манілі навесні 1961 р., а теж поширені в Римі під час Конференції в листопаді 1961 р. — Делегація АБН в Манілі внесла резолюцію *засуджуючу російський колоніалізм*, що її однодушно прийнято усіма учасниками Конгресу Азії, Африки, США, Європи, Австралії, Латинської Америки. Це мало місце в Манілі, де делегати Азії і Африки мали стократно більше розуміння для проблем російського колоніалізму, який однодушно засудили, ніж європейські соціалісти на чолі з мадам *Лабін* в Римі, які в душі zostалися незмінними оборонцями того таки колоніалізму.

Меморіал АБН до афро-азійських країн про російський колоніалізм був перевиданий *японською* мовою японською делегацією в АПАКЛ.

У тому пляні були активні теж АП АБН в Нью Йорку, які рівнож видали обширний меморіал проти російського колоніалізму і поширили його в ОН і т. п., а який теж був перекладений на японську мову „Асоціацією Вільна Азія” — Токіо.

В „Націон Европа”, ч. 12 з'явилася стаття з кіл АБН, яка теж на німецькій мові актуалізує справу засудження російського колоніалізму. „Політична офензива необхідна” стаття, нав'язуючи до актуальних світових подій, вказує на слабості колоніальної російської імперії і вимагає акції проти неї!

Промови делегатів АБН в Манілі, а теж під час Міжнародної Конференції в Римі ставили якраз в центрі уваги учасників вимогу інтенсивної акції всього волелюбного людства проти

російського колоніалізму! Зокрема українці нав'язували до ситуації в Україні, а Голова ЦК АБН поставив проєкт *окремої* резолюції проти російського колоніалізму, який одначе соціалістичні аранжери по „демократично-шарайському марксистському” звичаю не поставили на голосування...

Треба відмітити, що основні праці публіковані тепер у виданнях АБН і революційної ОУН, чи Визвольного Фронту на чужих мовах, а в англійській мові зокрема, якраз зосереджують свою увагу на проблеми російського колоніалізму.

Треба отже звернути увагу української громадськості, а теж еміграції інших поневолених народів по лінії АБН на цю широко подуману і вже розгортану від більше року акцію АБН. Вона щойно починається. Прийдуть ще інші додаткові форми і масового характеру, щоб загрозу російського імперіалізму і колоніалізму усвідомлювати не лише дипломатам і державним мужам, але й ширшим колам, а теж і зокрема звернути увагу на те, що російський колоніалізм поборюють *народи* в цілому, *маси народні*, які ненавидять російську колоніальну тиранію і борються з нею на життя і смерть.

Приходить час на ширшого типу акцію АБН спільно з еміграціями інших народів проти російського колоніалізму в різних формах, методах, різними засобами, щоб незмінно актуальною робити боротьбу проти колоніальних російських сатрапів різних барв. Ця боротьба буде вестися, доки російський колоніалізм не загине, доки не переможе в усій своїй величчї національно-визвольна революційна, антиімперіальна ідея, що її Україна виписала на своїх бойових прапорах: Незалежність і свобода народам! — Свобода людині!

Перед ОН дискутується тепер проблеми ліквідації колоніалізму, ухвалено відповідні резолюції, створено окремий комітет для їх здійснення, але проблеми *російського* колоніалізму ще в усій ширині не стояли на порядку дискусії. Усвідомляти в тому напрямі кого слід — наше завдання.

Не тільки ОН, але уряди і різні кола вільного світу мусять знати цю правду, що не тільки колоніалізм мусить бути ліквідований в Африці, але понад усе в *нашій уярмленій батьків-*

Ікер.

„БЕЛЬГІЙСЬКА ІНТРИГА”

(Фейлетон)

Може я не повинен би братись за „високу політику”, це не мій „бизнес”, так сказати. Але спонукала мене до того, як і до написання нинішнього фейлетона, фотографія в одній газеті, мабуть, нашій-канадійській. На фото — мати одного з замордованих п'яними конголійцями італійських летунів на службі ООН, тримає в руках скровавлену, військову блюзу сина, скроплюючи її сльозами...

Це пригадало мені бурхливі дебати на Генеральній Асамблеї ООН, зараз після викриття жакливого злочину, що його доконали збільшевізнені солдати Центрального Конго, які по-

~~~~~
щинні і в усіх батьківщинах під'яремних народів Сходу Європи і підросійської Азії.

Треба в усій ширині вести акцію проти російського колоніялізму не тільки перед ООН, де чимраз більше здобуває впливи Москва, а американці слабо відбивають атаки, але перед усіми можливими форумами публічної opinio у вільному світі!

На фронт проти російського колоніялізму в дусі ідей АБН і під його кличами мусять стати еміграції поневолених народів в широких масових акціях, які тепер на потребу!

У часі перебування на Міжнародній Конференції в Римі китайський амбасадор при Квіриналі Ексц. Ю. Тсуне-Чі дав в ексклюзивному римському клубі прийняття для видатних делегатів Конференції різних країн Америки, Європи і Азії. Від українців були запрошені Ярослав Стецько, Володимир Косик і Слава Стецько, яка промовляла, відмічаючи спільний фронт АБН, України і вільного Китаю.

Князь Алліята приймав рівнож в цьому клубі видатних гостей Конференції, запросивши усіх українських делегатів на Конференцію в Римі, поруч найвидатніших західних учасників. Ярослав Стецько промовляв італійською мовою від імени учасників, відмічаючи заслуги італійських господарів кн. Алліятти і проф. Маніна в скріпленні антибольшевицької акції, а теж їх підтримку ідей АБН — т. є розвалу російської колоніяльної імперії.

тім перебігли під тепле крильце комуністичного ватажка Гізенгі.

Отож піднімались один по одному панове делегати і в гострих словах засуджували розбещених душолюбів, домагалися карних санкцій, — уповаження команданта військ ООН в Конго заарештувати винних і поставити перед суд!

Так було першого дня дебат, так було ще й на другий день, до полудня. Та вже пополудні панове делегати якось дивно зм'якли, а тенор їхніх голосів переключився з мажорної на мінорну нуту... Виявилось, між іншим, що збройні сили Об'єднаних Націй в Конго ослабі, щоб роззброїти півтори тисячки скомунізованих і п'яних дезертирів. А поза тим, — говорив містер Стівенсон, — така операція тільки роздражнила б конголійців та ще більше підмінувала б ситуацію в Конго, і без того підміновану і розпалену до гарячого.

— Завданням Об'єднаних Націй є зберігати мир, а не розпалювати війну! — деклямували запряжені пацифісти. Кінець-кінцем панове делегати договорилися до того, що по-звірськи замордовані італійські летуни самі потроху винні, що попали в таку халепу, бо носили уніформу, подібну до уніформи бельгійських парашутистів, за яких їх і взяли хоробрі горні бійці...

На тому і справа присохла, розійшлась, як кажуть поляки, по костях.

Ситуація змінилась карколомно, як виникла авантюра з Катангою. З п'яними дезертирами — не було кому воювати, але з військом президента Чомбе — прошу дуже! На цю операцію знайшлись і гроші, і літаки, і бомби, і знаменито вишколені контингенти шведських, ірландських, індійських та інших вояків. І забули якось шановні делегати про підміновану ситуацію в Конго, а запряжені пацифісти — що Об'єднані Нації, це не орган миру, не війни і кривавих пацифікацій.

І посипались миролюбні бомби на місто Елізабетвілл, на житлові квартали і готелі, злегка загіпаюги церкви і шпиталі, на голови жінок і дітей... Все те зроблено з побожним,

Леонід Полтава

НА БІЛІЙ ГОРІ*)

(Поема)

ВСТУП

Холодне серце не зігріє світу,
Безглузде серце — спопелить.

Як важко без усмішки і привіту
Йти обніжками століть
І безнадійно хворими грудьми
Вдихати мертвий гад
Імперської нітьми!

Як важко йти сюди, на Білу Гору —
Свою Кальварію! — і ледь видногим зором
Не Львова багити праруську хоругвов,
Не Києва освячені святині,
Не землю радісну у вишивках дібров, —
А стигнузу у венах України
Обдурену гужинцем кров!

благородним наміром — „переконати” мешканців Катанги, що вони мусять об'єднатись з Центральним Конго, вже наполовину збільшевиним. Мовляв — ведмідь дурний, він сам не знає, як мед смакує, його треба силою, за вуха, тягнути до колективної пасіки . . .

Один наш визначний політик, з клубу „Лиса Микити” в Нью Йорку, сказав:

— Об'єднані Нації правильно зробили, що провзгли пана Чомбе! То не Катанга хоже саможостійности і відокремлення, лише бельгійці.

Велл . . . Може політикові ясніші темні справи Чорного Континенту, він же на політиці свої зуби з'їв, і тепер ходить до дентиста . . . Та мені, при цій нагоді, пригадався 1917-ий рік, визвольний зрив українського народу, 4-ий Універсал, маніфестація на Софійській Площі . . . Тоді теж деякі політики говорили, що Україна — це німецька інтрига, що українці не хозуть відокремлення від Росії, їх до цього штовхають німці й український Чомбе — професор Грушевський . . .

Ми уявляємо собі, як прикро було тоді слухати українським патріотам ці образливі наклейки про „німецьку інтригу”! А може декого в Катанзі теж серце болить і душа в нього бунтується, коли йому пришивають „бельгійську інтригу”?

А серце тане, серце тане . . .
Спинися тут востанне, Маркіяне,
І Рідний Край хрестом благослови —
Новим хрестом новітнього Месії:

Ти золоте зерно на цій землі посіяв,
Бо не схилив неправді голови!

1. ПІДЛИСНЯ

Дитязгий світ — широкий світ!
Он там, за Білою Горою —
Ліси і пригорки . . . Хтось білою рукою
Зелену плахту кинув на поля!
— Яка ж зудова ця земля!
Матусю, як цю землю звати? —
Не знає мати.

Дитязгий світ — безмежний світ!
Он там, за Білою Горою —
Весна у райдузі . . . Хмарини білим росом
Летять далеко у співогий світ . . .
— Там Львів, Варшава, — мовить дід, —
А далі, далі? — пристає дитина. —
— Там Русь, Мала Росія, Україна,
Там, Маркіяне, цісарська столиця,
А потім — Бог
І все на нім кінзиться. —

Багуть люди: щоразу в везірній порі
Зазудований хлопчик на Білій Горі.

Вже не дід, вже не дзвони й не хата —
Лиш піднята у небо гора та
Вабить хлопця:
Він там в далегизну
Посилає привіт безіменній Отгизні!

— Діду, як називав нас Христос? —
— Звав людьми . . . — І дитина із роз
Виплітає вінозок Христові —
Своїй першій, найбільшій любові!

*) Поема, рецитована на успішній Академії для вшанування 150-ліття з дня народження Маркіяна Шашкевича, що відбулася 3 грудня 1961 року в Нью Йорку.

2. НОВОСЛКИ

В сільській церкві — в кораблі земному —
Вони у висозінь пливають
Над русинську нужду, над цісарські хорони
Ген аж туди, де сяє візна путь,

Де мов хустки для сліз нещасного села —
Долоні білі Мати простягла.
Веди їх, Маркіяне! За тобою
Пливе ця туга і любов пливе —
Іде народ, що взора був юрбою
Хоз ниви рідної — та був гужим покосом —
Австрійських русинів, російських малоросів...

Дай їм напитися Дністрової води,
Дніпра солодкого зерни їм для пригастя —
Хай пізнають велике людське щастя:

„Ти не неволі син!”
Ти — села й городи,
Буремний дзвін бандур,
Трембіт пекуга мова;
Ти єсть народ,
Ти — українським словом
Співаєш Господа!

Вогні твоїх сердець, вогні твоїх лямпад —
Протнуть і розженуть
Імперій мертвий зад!

Казальниця. Бліде-бліде голо.
Лице безкровне. Ледве зугна мова.
Гарячкою посмажені уста...
Та праве слово, повнокровне слово
Людей, заслуханих у проповідь, несло
З австрійської нудьги — у радощі Христа,
І мзало з-над Дністра аж до Дніпра долин:
„Ти не неволі син!”
Ти не неволі син!

Свізки горіли. А із ними танув
Сільський отець.
Спинися, Маркіяне! —
Ще ж на столі „Пісні Короледвірські”,
Ще „Читанка” не скінжена, іще...
А в грудях — в грудях так пезе,
І випадає з рук позигена в сусіда
Великого полтавця „Енеїда”...

Ніг ходить за вікном убогої хатини.
Ще одна ніг на серце України
Ось-ось впаде. Зів'яне горним цвітом
Іще одна пезаль...

Тривожною порою
Ще спали...
Тільки сходить хрест над Білою Горою
Твоїм прощанням і твоїм привітом.

3. ЛЬВІВ

Скриплять колеса горного ридвана.
Ідуть круторогі, як йшли віками
По цій землі — по цій одвізній рані,
Затуленій лавровими вінками...

Дійшовши до найвищого порогу,
Ти вибрався в нову земну дорогу
І — мертвий, з зашею восковою на грудях,
Ідеш живим, і за тобою — люди.

Ідеш у Львів, мов у святу обитель,
Народу рідного ревнитель і будитель,
Що із казальниці в забутому селі
Підносив гашу Рідної Землі
Під Господа святе благословення —
І безіменним — людське дав імення!

Ти вийшов із забутої могили,
Немов народ, що ти його виводив
Із забуття! —
І вже немає сили,
Що стала б вперек цього походу,
Бо сяє хрест водружений тобою
Над людства Білою Горою!
„Відкинь той камінь, що ти серце тисне”,
Іди із нами в візному поході —
Не похоронному — у переможній пісні
Свободою освячених народів,
Бо ти з казальниці, мов із святих вершин,
Промовив кожному:
„Ти не неволі син!”

Вихідною тогкою для нас є питання, чи революційна боротьба необхідна? Поскілки визвольно-революційна боротьба є необхідною для життя і розвитку української нації, то нема зого зупинятися над питанням, чи вона є можливою, тільки відразу треба шукати відповідних доріг і способів для її успішного ведення. Така постава відповідає основним законам життя. Кожна життєздатна істота, коли має хоз один шлях для збереження zagrożеного життя, збирає всі свої сили і спрямовує їх на той шлях.

С т е п а н Б а н д е р а

С. Г.

ПРО БЛАХМАННИЙ „РАЙ НА ЗЕМЛІ” 22 КОНГРЕСУ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ

Мабуть, довго ще гомонітиме казбонна советська публіцистика про 22 Конгрес Комуністичної Партії та буде на всі лади розхвалювати „мудру й блискучу” програму, що її для зацитькання невдоволених і голодних мас проголосив у довжелезній (6 годин) промові Хрущов. Також не один фахівець від советських справ на Заході витратив чимало часу на аналізі цієї програми, що обіцяє за двадцять років комуністичний „рай на землі”. Але ми знаємо, що дійсність занадто прикра й далека від обіцянок двадцятилітнього пляну, який просто звучить блюзнірством. „Не пляном одним жив буде чоловік”. Досада бере нормальну людину, коли подумати, що були всякі п’ятилетки й семирічки, але долі советської людини вони ані на йоту не поправили. Не поправлять теж і двадцятилітки.

Іншими словами, маємо справу з утопією, яку подають, як науку й ідеологію, яка хоче уходити за позитивне знання. Тут парадокс: „Науковий соціалізм” приніс візію майбутнього, яке нібито мало бути вільним від утопійності і від контролі держави „партією нового типу”, яка зуміла б поєднати тривале керівництво з постійною вимогою „революціонізуючих тенденцій”. Але це ж утопія. Та відколи партія прийняла її за свою найвищу мету, то вона завжди намагається спритною пропагандою вмовити в своїх новітніх невільників і втовкмачити в голови „зарубіжних” комуністів і полпентачів, що вона і комуністичний рух вже от-от досягають цю мету. Вже 17-ий Конгрес (лютий 1934 р.) проголошував, що „підведено підстави під соціалістичну економіку”, 18-ий (березень 1939 р.) стверджував, що „в основному осягнуто соціалізм, першу стадію комунізму”. 21-ий (лютий 1959 р.) подавав, що „країна ввійшла в період широкого розгортання будови комуністичного суспільства”¹⁾, а 22-ий (жовтень 1961 р.) вважається не більше й не менше, а „великою програмою побудови комуністичного суспільства”.

Значить, обіцявали бути реалістами, вільними від утопії, а вийшла утопія над утопіями. І не тільки складено плян і образ її, але й визначено великий день її здійснення. В інтерв’ю з індійським журналістом Хвая Ахмад Аббас, Хрущов, з міною самовпевненого ворожбита, сказав: „Ми маємо всі підстави надіятися, що досягнемо нашої мети між 1975 а 1980 роками, якщо не буде війни”. Це застереження „якщо не буде війни” має, з одного боку надати характеру обережності й речевості тим фантастичним оповіданням, а з другого, нагадує ту ворожку, що казала, „як не буде дощу, то напевно буде погода”.

Певно, що більшість аналітиків того советського супер-пляну в західних країнах підходить об’єктивно або

може занадто об’єктивно і нехотячи підсуває авторам пляну виправдання, чому такий єдиний господарський плян скласти незвичайно важко.

Наприклад, на Заході виправдують те, що советський плян „двадцятилітки” подає недостатньо скільки цифер, або те, що їх подають заокруглено. Вони підкреслюють, що трудно передбачити, як воно справді буде. І все ж таки підставовою вимогою доброго пляну є те, що він мусить бути реальний. Це теж визнав ЦК партії на своєму засіданні в грудні 1956 р. і тому вніс поправки до плянів наступних років, а зокрема, до т. зв. генерального пляну (на 15 років) для 11 основних товарів індустрії, проголошеного в листопаді 1957 року. Там цілі, до яких малося дійти, мали бодай деякі ознаки реальності, але цей плян закинули в березні 1959 р. як несерйозний, хоч, повторяємо, він був складений бодай з намаганням дати менш-більш реальні чи зближені до реальних цифри. А тут, в цьому двадцятилітньому супер-пляні, зразу ж видно, що це намагання представити реальні вимоги просто відкинено і через те поставлено норми абсурдально високі, взяті просто з повітря, як це часто буває в стилі Хрущова.

Під технічним оглядом в новому пляні немає розбиття на 5-літні періоди, хоч про це в передконгресовій дискусії в деяких журналах, як „Октябрь”, „Комуніст”, чи „Вопросы философии” натякувалося і чого журналісти в іншій пресі очікували. Зате існує поділ пляну на декади, але для таких важливих продуктів як сталь і збіжжя подано тільки одну цифру, а саме сподівану между на 1980 р. З другої сторони, в питанні дійсного прибутку низько-платного найманого робітника плян подає тільки одну цифру, яка має бути досягнена за першу декаду. Чому не передбачено цифри на кінець другої декади, тобто на 1980 р. — це вже тасмниця Госекономсовста, Госплану, Хрущова й ЦК. Є підозріння, що після того, як Госекономсовет зладив перший проєкт того суперпляну, і його розглянули в ЦК, де внесли поправки під диктат генсекретаря, справжні пляновники вже не мали можливості його поправляти, щоб пов’язати в одне окремі частини, які одні одним суперечать. Можна далі зробити висновок, що, подібно як генеральний плян для одинадцяти найважливіших продуктів (плян з 1957 р.), був пишною декорацією під час торжественних святкувань 40-ліття Жовтневої революції і таку свою окозاملюючу функцію сповнив (а пізніше, його, вже в березні 1959 р., викинули на смітник як зужиту прикрасу сцени), так теж і цей двадцятилітній суперплян мав послужити пишною прикрасою для 22 Конгресу.

Цифри в пляні, як згадано, заокруглені і недостатні; наприклад, в пляні немає даних про те, скільки буде випущено так званих консумпційних дібр і скільки буде відведено на інвестування. Тому економіст може

1) КПСС в резолюціях і рішеннях съездів, конференцій і пленумів ЦК, Москва, 1954, том 3, стор. 201 і том 4, 1960, стор. 381.

міркувати про розміри консумпційних дїбр тільки на основі даних про передбачений ріст персонального прибутку, а про інвестування можна заключати на підставі передбаченого високого відсотка розвитку всієї економіки та на підставі вже не цифрових, а словних і писаних заяв про те, що вкладення чи інвестування мусить бути незвичайно високе.

Велика суперечність існує між цілями, що мають бути досягнені в національному прибутку, а цілями в продуктивності праці, бо коли в першій декаді передбачений ріст національного прибутку майже на 150%, то в другій декаді він чомусь має сповільнитись до 100%. А все таки в сумі, тобто в 1960—1980 рр. він має виносити 400%, значить, що процент для продуктивності праці зовсім нерівнобжний, але коли полчити цифри для індустрії і агрикультури (рільництва), то він на 1980 рік мав би виносити від 700 до 850%. Якщо завдання, поставлені перед національним прибутком, уважати за підставові, як це і повинно бути, то постає питання, чому передбачено спад або сповільнення (від 150% в першій декаді до 100% в другій) зросту продукції?

Коли порівняємо, бодай побіжно, з досягненими (за советськими джерелами) відсотками за 1959-60 рр., то побачимо, що в суперплані ці проценти таки дуже вже високі, чисто утопійні. Бо коли для 10-літнього періоду заплановано 150% зросту в національному прибутку, то це припадає від 11 до 15% на кожний рік ($150 : 10 = 15$), а тимчасом в 1959 р. самі офіційні советські індекси зросту (отже вже підкручені відповідно вгору) показували тільки 8%; те саме було в 1960 році і те саме показує перша половина 1961 р., що початкова частина цього суперплану на двадцятиліття не була кращою за 1959 чи 1960 роки. Ясно, що цей план ніяк не можна вважати реальним, а добрий план, як сказано вище, мусить бути реальний.

Коли так стоїть справа в індустрії, то в сільському господарстві вона значно гірша. Тут розмах, щедрість і безшабашність „вождя” пролетаріату виступає в цілім своїм безумстві. Цифри і дійсність кажуть своє, а він своє. З якоюсь дивною байдужістю він трактує всі провали планування в цій ділянці, так, наче б йому „море було по коліна”. Від смерті Сталіна аж до 1960 року не більше як 5-6% зростала продукція в колхозах і совхозах, а в 1959 і 1960 рр. з багатьох причин, що про них широко згадувала наша і світова преса, продукція хліба була ще менша. Помимо всього, новий суперплан передбачує на першу декаду (1960—1970) зріст на 150% або на 12 до 15% за один рік. І це робиться тоді, коли відомо, що в 1958 р. було тільки 5-6%, а в 1959 і в 1960 рр. і того не було досягнуто.

В суперплані промовчано те, чи й надалі приділяється першочерговість важкій індустрії. А вже чисті містерії творяться в ділянці праці. Ми не зможемо тут спинитися над цим, але коротко скажемо, що тут чимало ірраціонального, неефективного, а то й простого розбазарювання в цілій советській економіці. Все це відбивається теж у плануванні, яким хваляться вони

цілком безпідставно. Правда, про ці недоліки самі советські вчені неодноразово згадують²⁾.

Економічна частина цього монстр-плану вимагає ширшого розгляду, ніж це заплановано в цій статті, але, вона ледве чи врятує цілий цей твір від тої долі, яку пережили всі попередні, а зокрема т. зв. генеральний план з 1957 р. Тому то й варто спинитися над іншими питаннями, як наприклад, про безкласове суспільство або про „відумирання держави” і творення комуністичного суспільства.

Розгляд цих питань може ще в більшій мірі, ніж завваги про економічну частину супер-плану покаже і підтвердить тезу, що до утопій Фурє, Овена й інших 22 Конгрес у Москві додав ще одну, яка коштувала річки крові, поту і сліз.

План не згадує про зникнення інтелігенції в новому комуністичному суспільстві, хоч про це натяками писали різні пів- і чверть-ідеологи, а Степаніян запевнював в „Октябрі”, що „всі трудящі стануть членами інтелігенції”.

І все таки в добі комунізму має запанувати „безкласовість”. Ряд авторів намагаються подати дефініцію безкласового і комуністичного суспільства³⁾.

І тут в загальних ствердженнях про природу комуністичного суспільства можна провести сяку-таку згоду між дискутантами. Але, важче знайти згоду, коли говорити не про те, що досягнути, але як досягнути? „Ми, мовляв, уявляємо всі, а чомусь не дуже то впевнено”⁴⁾.

Навіть в Андрєвої з усіх закутків визирає сумнів: з приходом комунізму члени суспільности в більшій мірі будуть займатися творчою працею; вони будуть займатися музикою, літературою і малюванням. У висліді границі між людьми працюючими в сфері матеріальних дїбр і продукції і професіоналами, мистцями й культурними робітниками прямо зникатимуть. Важко сказати — думас Андрєва — чи такі групи професіоналів загалом існуватимуть далі. Безсумніву, і в комуністичному суспільстві деякі одиниці вибиватимуться своїми спеціальними здібностями в одній чи іншій ділянках мистецтва. Очевидно, для них, ця ділянка мистецтва залишиться першочерговою в їхній діяльності... але питання, хто і до якої міри займатиметься тією чи тією формою трудової дії вже не буде мати суспільного аспекту.

Чому це питання втратить соціяльний аспект, про те Андрєва не каже.

Але й такий, лагідно кажучи, невеликий сумнів, рефлексія чи тільки натяк на скептицизм несприсмливий для Струмліна. Він більше радикально і в спосіб питомий т. зв. фундаменталістам стверджує, що це, мовляв, правда, що деякі сучасні автори вважають ідею

2) Економічна ефективність інвестування і нова техніка, ред. Т. С. Хатуров, Москва, 1959 р.

3) П. Н. Федосєєв. О закономірностях возникновения и развития социалистического общества, Москва, 1960. Г. М. Андрєєва. На пути к безклассовому обществу, Москва, 1961.

4) Октябрь, ч. 4, 1960, стор. 163.

відкинення розподілу праці за чисту утопію і навіть застановляються над питанням інтенсифікації поділу праці в практиці советських підприємств. Але вони не праві. (Октябрь, ч. 3, 1960).

Для підкріплення свого становища він а) цитує Леніна про те, що буде ліквідовано поділ праці, а населення буде всесторонньо вишколене і виховане, щоб уміти робити все, б) згадує про „добровільний” рух комуністичних бригад, що начебто має замінити принцип поділу праці принципом кооперування, і в) посилається на автоматизацію в індустрії під час комунізму, що мала б також принести той самий результат.

„Коли ми сьогодні не дивуємося тому, що той, хто строїть піано, закінчивши свою механічну функцію, виконує як справжній музикант місячну сонату Бетговена, то подібне поєднання функцій буде навіть більше нормальним при умовах скороченого робочого дня при комунізмі” — каже Струмлілн.

Що можна сказати про таку аргументацію? Хіба пригадати приповідку: „де кум, де коровай, а де Зелени Свята”.

Та такі „реалістичні” аргументи вживалися не завжди і не в усіх дебатах про поділ праці. Солідніша дискусія відбулася між студентами Московського університету в червні 1960 р. Такий Коган просто заявив, що помилково думати, ніби під комунізмом фізична праця цілковито зникне і тільки залишиться умовий робітник, а члени комуністичного суспільства не стануть всезнайками, і дилетантами, що не опановують повністю якоїсь однієї спеціальності.

Як бачимо, то дуже туго доводиться цим будівничим нового суспільства з нездійсненними або утопійними теоріями побудови безкласового суспільства. Можна б спинитися на дискусії про ролі жінки, якій то відбирають її материнську і господинську функцію вдома, то знову повертають, про проскти в комуністичному суспільстві відослати дітей до дитячих заведень, поширити публічні кантини і публічні пральні, щоб жінці легше було виконувати інші обов'язки і т. д. і т. д. Можна б також при огляді суспільної побудови спинитися на питанні розподілу національного прибутку між класами (які ніби мають зникнути), на тенденції ліквідувати приватну власність, на бажанні скорочувати робочий день, при чому творці „раю” застерігаються на всякий випадок в подвійний спосіб, а саме, що робітники добровільно можуть захотіти працювати довше (ми знаємо добре, що значить в Совегах „добровільно”) і подруге, якщо на таке скорочення дозволять міжнародна ситуація...

Ще можна б також спинитися над боротьбою із стилями та білоручками, на боротьбі проти хуліганів, проти буржуазних націоналістів, шпигунів і інших „ворогів” народу, але і згаданого досить, щоб зробити висновок, що грандіозний в цифрах план побудови нового суспільства в господарській частині — фантастичний, технічно недокладно побудований, окремі його частини суперечні, а в суспільній частині є позліткою або помазуванням „сальцем по губах”, щоб ожебрачені

СОВЕТСЬКИЙ АНТИСЕМІТИЗМ

Рабін Гольдберг Йошуа залишив Росію в 1916 р. Тепер він відвідав численні місця, де живуть євреї в ССРСР і стверджує, що в Советському Союзі цвіте антисемітизм. Вправді три мільйони євреїв в ССРСР мають офіційне визнання як окрема „національність”, але молоді покоління позбавлені можливості виховуватися на жидівських національних традиціях та інших вартостях. Як стверджує капітан Йошуа Гольдберг, в ССРСР немає єврейських шкіл, видавництва, дослідних фольклорних інститутів, а декілька синагог в більших містах є прямо замалі і затісні, щоб відповісти потребам населення.

Зрештою жиди бояться іти до синагог, щоб їхні діти не втратили праці, бояться скаржитися, щоб не потрапити на список контрреволюціонерів, бояться просити про візи на виїзд до Ізраїля, щоб побачитися з рідними, бо прокурор може обвинуватити їх в сіоністично-капіталістичній конспірації і нарешті вони лякаються перепикуватися з рідними в ЗДА, щоб не потрапити під заміт шпигунства. Словом, вони перетворилися в спільноту людей, які говорять пошепки в царстві жаху.

А жах цей має своє джерело в т. зв. жовтневій революції. Матеріалістична і атеїстична в своїй філософії вона вимагала асиміляції жидів. Ленін твердив: „Проти асиміляції можуть піднімати крик тільки дрібнобуржуазні євреї, які хотіли б повернути взад колесо історії”. Остільки життя жидів черпало свою силу з гебрайського, тої святої мови, вживаної в синагогах, в писаннях рабінів і середньовічній поезії та філософії, то навчання мови було заборонено. Єврейські школи позачинувано, а бібліотеки і культурні установи ліквідовано. Іншими словами, хоч комуністи обіцявали жидам, що зараз після революції їхній розвиток піде тисячними кроками вперед, то насправді почалося гостре переслідування жидівських письменників, поетів та виховників.

Вправді хитрі москалі покликали до життя т. зв. євсекцію (єврейська секція комуністичної партії), але сама вона аж кишала від ренегатів, інформаторів, які з пасією поділяли „партійну лінію” і з завзяттям, вартим кращої справи, взялись за завдання ліквідувати жидівські вартості і традиції, при чому вони одночасно, як твердить рабін і капітан маринарки Гольдберг, затуманювали і заспокоювали більше наївних з-поміж євреїв дома і закордоном. Советський режим мав змогу вказувати на євсекцію як на символ єврейської „національності”, а жидівські комуністи (гляди Look, Oct. 24,

та тероризовані маси із зітханням гляділи на приманчиву райдужну майбутність за двадцять літ.

Обіцянка „відумирання держави” вимагає окремого обговорення. Все робиться на практиці так, щоб власне через розбудову державної опіки над одиницею, забезпечити за партією і її вождем вічну владу. Такий план і така його дійсна вимова, а все інше є переполікування мозків.

1961, стор. 76) і їхні "fellow travelers" (поплентачі) по всьому світі аж задихалися від похвал комуністичного спектаклю.

ПУСТА ПРОКЛЯМАЦІЯ

„Ось переживаємо тисячоліття чи пак золотий вік” — твердили вони. „Російські євреї подвизаються як члени ЦК партії і в дипломатичному корпусі служать. Євреї поклав основи під червону армію, маються жидівські генерали, професори, публіцисти і видавці. „Долой” старовинні архаїчні „предрасудки”, залишки гетта! Нарешті євреї є вільний — партнер у творенні нового безкласового суспільства, в якому він буде рівний між рівними. Нарешті повна асиміляція!”

Настроні релігійно та думаючи по-націоналістичному жиди зрозуміли від самого початку дійсні цілі комуністів. Але ж, жидівські комуністи оправдували свою віру тим, що вказували на „Проклямацію про права народів Росії”, згідно з якою гарантовано народам Росії право на самовизначення і вільний розвиток національних меншостей та етнічних груп. Ті, хто щиро повірили цій пустій проклямації, були цілком прибиті, коли в другій світовій війні антисемітизм в Совєтському Союзі став проявлятися цілком відкрито.

Ставши союзником Америки Сталін вислав окрему делегацію з членів Єврейського антифашистського комітету з метою викликати прихильність американського жидівства. Але він не поробив й найменших зусиль зупинити антисемітизм в себе дома. Саме в моменті, коли вже світ досить наслухався совєтської пропаганди про зрівнання жидів з іншими національностями ССРСР, Сталін доводить до ступеневого, але невідкличного заникання всякої організованої жидівської діяльності, включно з євсекцією.

Процес ліквідації набрав найбільшого розмаху при кінці 1948 р., коли то масово внарештено більшість жидівських поетів і письменників. Багато з них розстріляно в 1952 р., без суду, а чимало загинуло „природною смертю” в тюрмах і таборах невільничої праці. Сьогодні цей процес ліквідації пришивається Берії та клеймиться „культ особи”, але російські жиди це заперечують. Як далі подає згаданий рабін, то його товариш зі шкільної лавки, що добився ранги генерала і персонально добре знав і Берію і Сталіна подав, що Сталін провадив таємні переслідування жидів ще задовго до свого неславного кінця, коли його охопило антисемітське божевілля.

Отже від 1948 р. аж до смерти Сталіна під гаслом чуйности супроти „сіоністів-шпигів”, космополітів та людей без походження або етнічного корення, всіми способами знищувано і переслідувано власне жидів. Воно досягло вершка в т. зв. змові кремлівських лікарів, в січні 1953 р., коли чимало визначних жидівських лікарів „призналися”, що вони за намовою закордонних жидівських організацій спричинили смерть визначних совєтських діячів. Великий публічний процес мав початися 18 березня 1953 р., але тимчасом 5 березня Сталін помер і показовий процес відкликано, а зліквідованих жидівських діячів згодом реабілітовано (так, як і деяких українських письменників та членів партії).

І хоч Сталін помер, то дискримінація жидів не припинялась. Ба що більше, на протести жидів з усього світу, з Польщі, Британії, Франції, Канади, Америки, совєтська преса почала з допомогою діалектичних викрутасів так вьяснювати, щоб черговий раз легковірних піддурити. Ілля Еренбург, знаний жидівський автор сказав 13 січня 1958 р. в Лондоні, що він „щиро” жалкує з приводу трагедії жидівських письменників, але не бачить потреби в існуванні окремої жидівської культури.

Подібно викручувався і Анастас Мікоян під час своєї візити в Нью Йорку в січні 1959 р., мовляв, в Совєтах всі народи мають свободу культурного розвитку.

І всетаки в наслідок критики на Заході, влада дозволила видати в „ідіш” твори Шолом Алейхема, Переца і Менделе Мошер Сефорім. Тридцять тисяч книжок кожного надруковано, але тільки мале число з них попало до совєтських книгарень, бо майже весь наклад вислано закордон, щоб зацитькати критиків. Не краще мається справа з випущеним 22 серпня 1961 р. „Совєтш Геймлянд”, в якій повно пропаганди і навіть стаття про астронавта Гагаріна та поеми про Конго і Кубу (так ніби це має щось спільного з „ідіш культурого”). Цілком певно і цей журнал буде розподілений поза межами ССРСР.

ХРУЩОВСЬКА УТОПІЯ

Деякі легкодушні американці, пише далі рабін Гольдберг, привітали появу цього пропагандивного журналу, як нібито відхід від сталінізму. Минулі і теперішні совєтсько-жидівські взаємини повинні б переконати кожного, що одна ластівка ще не творить весни, зокрема, якщо вона має крила начиняні совєтською пропагандою.

„Правда” з 18 вересня 1959 р. зачитувала слова Хрущова в його „виступі” перед Національним Клубом Преси у Вашингтоні: „... ми не дивимося на національність... всі національності: руські, українці, туркмени, узбеки, казахи, білоруси, грузини, арм'яни, калмики і жиди — живуть в згоді... і маршують до спільної мети — до комунізму”.

Це так Хрущов малює для наївних утопію, бо факти вказують на щось зовсім протилежне: жидів не допускають ні до військових академій, ні до державної безпеки, ані до дипломатичної служби. Та сама дискримінація розтягається і на судівництво, університети й дослідні інститути і т. п. Вживаються відповідні заходи з метою „заохотити” або, точніше, створити таку ситуацію, щоб вчителі чи професори жидівського роду вчасно подавалися на пенсію.

Зрештою сам Хрущов признав, що антисемітизм існує; часто в часописах про них з насмішкою подається, що вони не сіють, а збирають жниво, що вони торгують і ошукують і що не патріоти, і це робиться в тому часі, коли, відомо, що 380 жидів здобули звання „героїв ССРСР”, а тисячі загинули в боях під Сталінградом (сьогодні Волгаградом).

Далі рабін Гольдберг стверджує, що сидячи під час процесу Айхмана він знав, що акція мордування не була спонтанною. Морди жидів були старанно психо-

Проф. д-р Богдан Романенчук

КНИЖКОВА ПРОДУКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ В УРСР

Продукція друкованого слова в Советському Союзі, як і всяка інша продукція, знаходиться в руках держави, отже й цілковито залежить від держави й державної, вірніше, партійної політики. Яка сьогоднішня московсько-більшевицька політика в Україні, кожний з нас бачить і знає дуже добре, але не зашкодить нам тут спинитися на хвилину на питанні — як та політика відбивається саме на книжковому, а властиво на видавничому русі в Україні.

Коли порівняти партійну політику сьогоднішнього советського диктатора Хрущова з попереднім — Сталіном, то треба ствердити, що Хрущов ставить ще більший наголос на московський націоналізм ніж Сталін. Ленін, наприклад, не відважувався говорити про „велич Росії”, це почав говорити Сталін після другої світової війни, коли правдивими оборонцями Советського Союзу були справді москалі, але Хрущов сьогодні цілком отверто ставить на московську карту, і очевидячки підсилює й підтримує московський націоналізм та імперіалізм, поборюючи водночас інші націоналізми чи національні аспірації поневолених народів. Іншими словами, Хрущову зовсім не болить голова за світовий пролетаріят, як пролетаріят, але йому дуже залежить на тому, щоб Москва була беззастережно визнана як „всему міру галава”, як єдиний авторитетний центр світового комуністичного руху. Тому він і ставить силу і славу Росії понад всі інші цілі, а світовий комунізм трактує лише як засіб до збільшення сили і значення Москви в світовій політиці. І як показують факти, Хрущов готов виклясти кожного комуніста, який відказується невірливо слухати наказів Москви, а це недвозначно показує, що для нього московський

логічно і емоціонально підготовані. Сьогоднішні протижидівські атаки в советській пресі сіють зерна майбутнього знищення. Це іскри майбутніх пожегарів.

Хрущов і ЦК партії, якби хотіли могли б це зупинити, але чи захоче це зробити Хрущов — сумно питає автор. Тимчасом советський антисемітизм розвивається і насторожує.

Ми зреферували статтю рабіна Гольдберга, щоб ще раз зілнострувати на прикладі з жидами імперську політику обмосковлення народів.

націоналізм став тим, чим для Леніна був інтернаціоналізм. Він побачив, що на інтернаціоналізмі будувати російської імперії не зможе. Цим і треба пояснювати оте настирливе підкреслювання провідної ролі так званого „старшого брата”. Звідси і та інтенсивна русифікація України й поневолених народів в усіх ділянках життя, зокрема в шкільництві, звідси й постійне підкреслювання хрущовськими людьми в українській літературі й науці провідної ролі московської культури, а зокрема московської мови, як єдиного „засобу спілкування братніх народів” ССРСР. Тому в пляні більшевицької політики є повільне заникання національних мов і злиття з московською мовою, як „спільною мовою” народів Советського Союзу, а в дійсності, мовою московської імперії. Ця спільна мова може приймати деякі елементи національних мов Советського Союзу, але лише настільки, наскільки це потрібне для пропаганди і окомилування, що ця мова, і справді спільна всім народам ССРСР. Таку політику Хрущов веде майже від самого початку свого „панування” в Советському Союзі, тільки не отверто, як, наприклад, колись робив Валуєв, для якого українська нація не існувала, за допомогою указів вроді „не было, нет и быть не может”, але замасковано, а радше підступно. Українська мова ніби то й шанується, але в щоденному житті вона щораз більше стає другорядною мовою в Україні, щораз менше вживається в установах публічного характеру, а то й у приватному житті, коли йде про українські міста, бо всюди по містах насаджено багато московського елементу, який вживає тільки і виключно московської мови. Отже ця мова входить щораз більше в щоденний ужиток населення України як розговорна мова звичайних людей. Правда, українська мова вживається в українських школах, але все одно в багатьох випадках тільки як друга мова, бо першою стає щораз більше московська мова.

В Україні переважає українська мова ще хіба в колгоспах, бо там переважає українське населення, тобто колгоспні невірники, ну, і в пресі — в газетах, журналах та книжках для

пропаганди, ну і з неможливості ліквідувати все на раз. Заборонити українську мову, як Валуєв, за одним указом, Хрущов при всій своїй нахабності, зухвалості й агресивності не відважується, але він діє підступно, масковано, єхидно, щоб виглядало ніби то самі українці резигнують з української мови та вимагають московської. Це вимагає більше часу, але це певніше й успішніше. І найкраще такі справи починати від дітей, тому Хрущов і застосував відповідну шкільну реформу, яка в остаточному висліді має зробити українську мову непотрібною для самих таки українців. На чому полягає ця шкільна реформа, загально відомо — на тому, що самі батьки домагаються московської мови в школі. Але щоб самі батьки справді таки домагалися московської мови в школі, то Хрущов понасаджував ще більше московських людей в Україні, а ці, разом із так званими малоросами, домагаються для своїх дітей навчання московської мови як головної, замість української, бо тут, мовляв, діє демократичний закон, який каже, що коли більшість батьків домагається московської мови, то її і треба завести в школі. Отже за москалями йдуть усякого рода малороси та інший слабкий елемент, який не має ні сили, ні відваги протиставитись москалям, з якими вони мирно і дружньо співпрацюють.

З другого боку Хрущов ще ширше застосував так звані Петрівські засоби — купувати людей, в даному разі українських людей, за гроші, почесні, гонори, славу, нагороди і т. п. Звідси й оте прославлення в Україні простих людей — отих свинарів, доярок, ланкових, яких світлина Хрущов поміщує в пресі, в книжках та на найвидніших місцях. Робить він це, очевидно, не тому, що справді дуже любить і шанує просту людину за її труд і працю, тільки тому, щоб міцніше зв'язати її з собою і з партією та робити з неї своє знаряддя, здатне до всього. І це знаряддя справді здатне на все, бо прославлені як ніде в світі прості люди і ті, що такого прославлення прагнуть — а хто із смертних людей не бажає слави! — визначні свинарі, доярки та інші колгоспні невільники виконують дуже ретельно всі доручення „дорогої їм партії і Микити Сергійовича”, які так мудро керують їх життям, що їм, найпростішим людям, якими погорджують у

інших буржуазних країнах, припадає велика слава, більша навіть як письменникам та мистцям, що приходять до них учитися, як треба писати твори про „трударів”. І треба сказати, що досі большевиків у цьому лицемірстві й цинізмі ніхто не перевершив, бо ніхто більше, мабуть, на такий цинізм і лицемірство не здатний. А людям самим важко й дивуватися, коли врахувати, що це люди справді таки прості, мало освічені і не знати чи й національно свідомі; вони роблять те саме чи подібне, що кілька століть тому робила наша високоосвічена і провідна верства, наша шляхта, яка за такі ж почесні зраджувала свій нарід і переходила до ворога, та кілька десятиліть тому робила наша інтелігенція, яка теж розпливалася в московському морі. Отже не диво, що сьогоднішня „провідна верства” в Советському Союзі робить те саме і за миску сочевиці продає свої первородні права молодшому „братові”, а разом з ним, тобто з насадженням в Україні чужим елементом, домагається московської мови для своїх дітей, для яких бажає нічого іншого як лише матеріяльних користей, кар'єри, багатства і почесей.

А хіба не те саме роблять тисячі наших більше і менше свідомих батьків на еміграції у вільному світі, ті, що бояться, щоб українська мова, їх власна рідна мова, не пошкодила їх дітям в кар'єрі і тримають дітей здалека від рідного середовища, щоб, мовляв, українська мова не псувала дітям англійського акценту? І хіба не те саме роблять ті, хто замість давати світлий приклад менше свідомим чи й несвідомим батькам і матер'ям, трактують рідну українську мову як чужу мову та ще й меншевартну від якоїбудь іншої чужої мови, ті, що беруть на себе обов'язок виховувати українських дітей у так званих українських школах? Чи вони теж не продають своїх первородних прав, але не братові, молодшому чи старшому, тільки чужому, і то з власної волі й охоти, а не з тиску і примусу?

(Далі буде)

~~~~~  
„Віра мого серця як Бескид твердо постановилась на любови” . . .

Маркіян Шапкевич

Мгр. Роман Кузар

ПИСЬМЕННИК І ТВІР

Леонід Мосендз. **ОСТАННІЙ ПРОРОК**. Торонто (Онтаріо, Канада). Діловий Комітет для видання творів Л. Мосендза, 1960 р., 465 ст. Літературна редакція і вступна стаття (V-XXXII ст.) Богдана Кравцева, пояснення до тексту д-ра Юрія Герича, графічне оформлення Мрона Левицького.

Цілком певно треба згодитись з висловленою в вступній статті оцінкою видатного журналіста, літературознавця й поета, Богдана Кравцева, що обірваний, чи надламаний передчасною смертю автора, Мосендзів роман „Останній пророк“, хоч і збережений тільки у своїх трьох перших частинах („Ватки“, „Вибранець“, „Манівці“ — Р. К.) є справжнім останнім твором письменника високої класи й полету (підкреслення мого — Р. К.). При всіх своїх вартостях біографічного й літературно-критичного внеску до Мосендзознавства, вступна стаття є назагал радше недомовленням, ніж чітко-визначеним з'ясуванням, кого саме в такій різко-відпечатаній і, крім письменничого таланту, глибокого мудрістю обдарованій постаті, якою насправді був Мосендз, українська література втратила. Ясного, відмежованого визначення, прикметного Мосендзові, не було власне поставлено, або в статті виразно й послідовно до кінця не проведено. Може за браком достатніх матеріалів постала деяка прогалина, яку редакторів хоч-не-хоч довелося заповнити рефлексійно-політичними уступами, неспівзвучними з привзятими на початку, суто-науковими напрямними. А Кравцеву відомо, що звужувати широко-національні до політичних овидів, зовсім не було в задумах Мосендза. Але ж таке ось враження — якби, вмішання якогось зайвого дисонансу, чужого основному характерові цілості, залишається після прочитання цінної вступної статті.

На наш погляд, неможливо не відзначити двох найбільш характерних рис Мосендза: він був і залишився (бували й інші, але змінилися) тим, за яким Франко даремне тужив, „мужем в українській літературі“, з усіма складовими прикметами мужа, високою національною свідомістю і міцним, бойовим та безкомпромісовим характером; а водночас, що — в найкращому розумінні — може ще й рідше трапляється, навіть у всесвітній літературі, Мосендз — це не якийсь собі ще один із тієї щораз то більше горизонтами звужуваної письменничої професійної касти, що придержується лише букви своєї професії; ні, він же й мислитель, поет, вчений, дослідник, громадянин вірний своїй нації і водночас із універсально-спрямованою духовістю, невтомний і проникливий дух, що воюю своєю творчістю поставив на службу світлій і вірній, хоч світом неохоче визнаваній, ідеї. Поменшування письменничих красвидів особливо завважається тепер, коли письменство, як і інші споріднені мистецтва, виявляє ознаки збочування з прямого, сонцем просвітленого, високопростірною шляху покликання на бездоріжжя низовинного, софістично-блискотливого, негативно-скерованого і технічно-зформалізованого професіоналізму,

аж доки воно зовсім може не затратить свого первісного, властивого, глибинно-сприйнятого призначення. Мосендз, наперекір несприятливій літературно-критичній атмосфері, що його, як націоналіста в літературі, або з простої людської слабости, професійної зависти, не доцінювала, а то й зовсім промовчувала, був саме тим мудрим, супроти своєї покривдженої нації позитивно скерованим і гуманно-зумовленим письменником, що мав що сказати, мусів те сказати і вмів, як мало хто, сильно й правдиво сказати.

Грунтовне вивчення джерел свого літературного матеріалу, поруч Мосендзові своєрідної „старої юдейської мудрости“, видне особливо в його останньому творі. Даремне квестіонує д-р Герич у своїх сумлінно випрацьованих поясненнях до тексту правильне розуміння Мосендзом сутности біблійного Йова; із фрази в романі. („Захарій і стогнав би, і проклинав, і плакав... Як колись Йов на гноїці“... (28 ст.) (підкреслення мого — Р. К.) висновує Герич, що „Це помилкове поняття автора. Книга Йова (прибл. 1.500 перед Хр.) вміщає щось цілком інше, ніж десперацію і проклони“ (451 ст.). А втім, при всьому упованні на Бога, Йов дійсно і стогнав, і плакав, (гл. Книга Йова, в цілості); зокрема характеристична Йовава відповідь на закиди співбесідників, що його відвідували: „Чи ж реве дикий осел у траві? Чи ж ричить віл при повних яслах, .. О, коли б то Бог зволив стерти мене, простерти руку свою і вбити мене!“ (Кн. Йова, гл. 6). Він і проклинав свою долю в обличчі софістичних своїх співбесідників, лицемірів і мучителів, Зофара із Наалу, Еліуя, Елізафа з Теману і т. д., а проте переносив свої страждання. Зате Йов, а не вони, вподобався Богові. Про сутність Йова висловився зрештою Мосендз і де-інде: „Йов праведний і терпеливий“ (15 ст.), або знов же: „Його благання (Захарія, Єгохананового батька — Р. К.) жевріло догасаючим жаром покори Йова“... (28 ст.).

Але поруч відповідальности дослідника й майстерности літератора, (про що повинна бути написана окрема студія) Мосендз, як згадано, був повноцінною людиною, що гостро відчувала свою роллю супроти сучасників і майбутніх поколінь. Від своєї (людини й письменника, з тими самими моральними критеріями для обидвох) індивідуально, національно, але й, універсально вичутої світлої людської мети вдумливого Давида з розповідей „Людина покірна“ (1937) він не зійшов аж до останнього дня свого творчого, свідомого до крайньої межі і гідно, хоч гірко, прожитого буття і увінчав його важко породжуваним, не повністю завершеним, але ж яким справді шляхетним твором, „Останній пророк“. В цім творі виявив Мосендз всього себе — свою палку пристрасть у змаганні до здобуття національного ідеалу, велику тугу за довершенням царства Божого на землі і незламну віру в достойне призначення людини. Характеристично, що аж до цього посмертного твору не знайшов з боку свого сус-

пільства ні належної великому письменникові оцінки, ані заслуженої відданому визвольній справі бойовикові пера, уваги. „Останній пророк” повинен поставити його зразу в чільні ряди українських письменників.

Як вежа, височить цей твір над іншими, що появилися в останніх десятиріччях в краю, або на еміграції. Здається, що творові цьому, з його змістовним поглибленням, психологічним викненням, античною панорамною, універсальним підходом, національною спрямованістю й якостями мистецьких образів, довго не знайдеться рівного в українській літературі. Це дуже ймовірно, якщо тільки порівняти б „Останнього пророка” з деякими меншевартісними романами, як от напр. „Містом” Підмогильного, або й навіть із таким видатним сучасним історичним романом, як Скляренкоий „Святослав”. Ні з мистецького, поготів з ідейного, ані з національного погляду, „Святослав” теж не зрівняти з „Останнім пророком”. В „Святославі” бо ціла концепція „загально-руська”, Скляренко, якщо й хотів би, не сміє розрізняти між українською й російською національностями, та ще й у той, проскрибований советською історіографією для української національності, час. В „Останньому пророкові” українська національність навіть і не згадана, зате ж символізована, або подумана порядком аналогії з антично-жидівською.

Мимохіть назріває тема національних первнів, точніше, українського характеру Мосендзового роману. Все ж бо, і час, і місце, і тематика, і дієві особи, промовляло б проти такого заключення, а проте, як слушно виводить Кравців, „не зважаючи на добу й країну, що в них відбувається дія „Останнього пророка”, цей твір усією своєю настановою, усім змістом і ситуаціями, є наскрізь українським твором” (XXV ст.). В звязку з цим годиться пригадати, що таке ж саме підложжя й ту саму ціль мали й творчі замисли Лесі Українки в її драматичних поемах (особливо в „Оргії”), або ж Франка в його „Мойсеї”.

Киньмо пильнішим оком на сам роман, що займається дитинством і ранньою молодістю предтечі Христа, Єгоханана (в укр. перекладі „Богом даний”, або „Бог змилювався”), Йоана Хрестителя, безпосереднього провісника Месії, найбільшого, за підтвердженням Христа, з усіх пророків. Історичне тло, крім відтворення, місцями справді майстерного, атмосфери першого тисячоліття нашої ери, не мало для Мосендза аж надто великого значення. Про післанництво Хрестителя, отого, як він сам себе назвав, „голосу, що кликав в пустелі” до навернення на праведний шлях, вирівнювання доріг для приходу Месії, що хрестив своїх послідовників, і Христа охрестив, називаючи Його „Ягням Божим, що приймає на себе гріхи світу”, знаємо із Євангелій (гл. Єванг. св. Луки, глава 3).

Туди, в загально-відоме Мосендз у своєму романі не сягав. Якщо б те й учинив (пляноване продовження твору), то мабуть одна лише, четверта частина, для такого потужного завдання — висвітлення образу Хрестителя, зрілого пророка, мабуть не вистачила б, а навіть стала б надто фрагментарною. Але, спитаємо, було це Мосендзові доконечне? Всі вузли історії з та-

кою близькою своєю сутністю й характером сучасністю були і так вже розплутані, постать молодого ідеаліста, борця за етичні й національні ідеали на тлі тоді й тепер, в основному, схожого суспільства чужинців-завойовників, софістичних перевертнів-садукеїв, лицемірних демагогів-фарисеїв, різношерстої масти поплентачів режиму і одержимих національною ідеєю зелотів, вже й так достатньо висвітлена, провідна ідея „слава законів і храмові” послідовно проведена, тільки ж здійснити її й винести перемогу фанатикам-зелотам, чи містикам-есеям і пророкам — невже це справа вирішення Мосендза-письменника? Він перестав на ось чому: Єгоханан, назорей (призначений на священничу службу), пройшовши особисто попередні ступні духовно-суспільної підготовки (садукеїства й фарисейства), зневіряється в одних і других і стає рішенням зелотом.

Справді в романі є натяк на те, що й при зелотстві Єгоханан до кінця не залишиться, а еволюціонуватиме через містику есейства до свого пророчого призначення, але ж причини його відходу від зелотів в пустельниче життя лежатимуть у зовсім іншій площині. Есхатологічно-вдумлива природа Єгоханана, як і раніш перестерігав його колишній зелот, згодом відшелець від світових справ, Озій, не відповідала політичним завданням спрямованих до виключно однієї цілі фанатиків і екстремістів, зелотів. („Багато покликаних, мало вибраних”).

А все ж таки стани зелотства й пророцтва подекуди наближені до себе (зважаючись на національно-му житті Ізраїля Єремії, Ісаї, Ізекіїля, Мойсея), а головна різниця між ними в тому, що зелоти проявляли себе в реально-національному, політичному, тоді як пророки в містично-національному, етичному аспекті. І до одного, і до другого стану веде „вогнений шлях духовного очищення”, дарма, що цілі обох лише назагал сповидно різні, хоч і засоби їх безсумнівно діаметрально протилежні.

Мосендз-націоналіст міг бути, звичайно, лише за реальною і безкомпромісовою розвязкою („Козак віри не міняє”), особливо зваживши його характер принципової людини; йшлося йому лише про малочисельність людей того самого чину, що й слова, як і про вибір засобів, які мали вести до цілі, а це й було оцими справжніми Мосендзовими „каменями спотикання”. З другого боку, Мосендз-містик пішов би радо з Єгохананом в пустелю, але ж певне надто почував себе звязаним з безпосередньою долею своєї нації, щоб, як колись Вишенський, „заради спасення душі” здавати її, на ділі, на призволяще. Це й, думаємо, було головною причиною, чому продовження роману внапрямку релігійних, несвітських цілей Мосендзові, людині вірній собі й добровільно визнаваній ідеї, вже більше не вкладалося. Вважаємо, що третя частина є найбільш логічним закінченням націоналістично-здуманого роману. Може й на тому краще було б роман обірвати. Хай читачі, кожний про себе, доснують прорване прядиво автора і зроблять, згідно із своїм сумлінням, характером і волею, свої власні ідейні висновки. Мосендзова ж настанова аж надто проглядна, щоб могли її

по-різному інтерпретувати. Він не таїться з тим, що „для народу краще жертви і хрести, ніж той мертвий сон, яким спить Геброн (родинна місцевина Єгоханана — Р. К.)... Після хрестів залишаються мученики, а після мертвячого сну трупи"... (175 ст.). Мосендз ніякої іншої тези так рубом і переконано не ставить, як ось ту: „Зелотом (націоналістом — Р. К.) мусить бути кожен, хто хоче визволити з неволі Ізраїль" (176 ст.).

Незлюблених Юдейців, балакунів, діялектиків і вирахованих матеріалістів протиставить він виразно мовчазним, прямим, хоробрим і готовим на пожертву ідеалістам Галілейцям, яким Мосендз явно впродовж усього роману сприяє. Все-актуальна проблема двох генерацій знаходить в романі теж своє віддзеркалення: „... Ізраїльський світ знову починає ділитися на старих і молодих, на покірних і бунтівливих, на тих, що все вже знайшли й заспокоїлися й на тих, що шукають, не знаходять, борсаються, але не піддаються"... (154 ст.).

Мосендз, один з організаторів Легії Українських Націоналістів в 20-их роках, залишається до кінця стійковим на позиції волюнтаризму: „... Хотіти! Лише хотіти! Хотіти так, щоб аж шпик у костях почав ворухитися... Щоб істота не мала іншого бажання, іншої думки, крім великого хотіння. Тоді лише зродиться з нього чин, а з чину свобода! Так хотіли вожді і пророки!"... (260 ст.). Мосендз особливо чуткий на численні недоліки свого часу, що й могло дати напрям його думці на такі ж недоліки доби його роману, як це нпр. виходить зовні з вірвання представника підупалої нації, грецького скриба (писарчука — Р. К.) своєму знайомому про хилення грецького духа, знецінення своїх вартостей, наслідування й переймання всього чужого — панівного, дарма що меншевартісного, і товару, й ідей, і форми, і змісту.

Але, вбачати в „Останньому пророкові" виключно аналогії до сучасності, було б щонайменше переочити історичний аспект роману, прекрасно віддану в ньому атмосферу того часу, кольосальну дослідну й мистецьку працю над ним. То дуже легко зробити закиди творчості в „публіцистиці". Буває й вона, але це чи не менше лихо від того, коли глибокий і мистецький твір з легкої руки запятнувати „публіцистичним". В певних площинах і за певних умов характер часу, народів та їхніх ідей, розмежованих хоч би навіть тисячоліттям, суттєво не міняється. В добу дії Мосендзового роману характер римського панування й ізраїльського поневолення, з усіма своїми негативними характеристичними супровідними рисами, мало чим різнився від теперішніх форм підневільного стану України в порівнанні з московським завойовником. І з того погляду якась штучно роблена тенденція автора, насилування фактів до своїх задумів зовсім ні при чому. Коли й рухи самих персонажів, їх характеристика, мотиви дій, впорядковані, як і належить, авторською уявою, то історична вага доби відповідає самій дійсності. Мосендз тією мірою старанно простудював добу й виявив себе таким майстерним психологом і талановитим розповідачем, що під його чарівним завороченням Ізраїль першого тисячеліття з руїн пря-

мо оживає на наших очах, тогочасні події проходять живо й переконливо, а їх співучасники набирають го-стрих, прикметних різним національностям і соціальним прошаркам обрисів. Зокрема пізнаємо перекий ізраїльського суспільства зразу, тим більше, що суттєві риси його впродовж тисячоліть мало мінялися. В цілому, виявив себе Мосендз наскрізь безстороннім спостерігачем; його позитивні герої не вільні від людських слабостей, як і їх антагоністи не позбавлені певних додатних прикмет. Мосендз основно простудював добу, знаменито змалював характери, вільно провів діалоги й надихав роман життям, він неабиякий ерудит і людина життєвої мудрости, всупереч дечим застереженням, і великого таланту, сили й поетичного вислову письменник. Образність його мови водночас зібгана, суцільна: „... поки мертві дотлівали, а живі доісновували"... (153 ст.), „... з юдейської пустелі погягне гарячю розжареної велетенської печі"... (100 ст.). „... В своєму синові пізнавала Елісеба соковитість галілейських красвидів, їхні рум'яні ранки й погідні вечори, а в хлопчикowych очах сині даляви Кенезаретського моря"... (154 ст.).

Наприкінці подамо й декілька критичних завваг. „Останній пророк" — не зовсім влучний наголовок, бо Єгоханан в романі ще властивим пророком на арені не появився; „Молодість останнього пророка" — такий наголовок більше відповідав би правді. В зв'язку з тим, композиція твору може не задовольняти, бо коли читач мав би підстави очікувати від нього висвітлення „пророчої сутности Хрестителя", то те, з чим він насправді зійдеться, буде „формування пророка". Але, як було згадано, саме передпророчий період „молодости" (термін умовний, бо й молодим пророк загинув) Єгоханана міг використати автор для своєї індивідуальної концепції героя. Сам Єгоханан інколи слабше характеризований, як інші, навіть другорядні персонажі роману, нпр. митар Закхій, зелот Симон, тощо. І так, епізод підглядання Рути в купелі (211 ст.). снування звичних думок dorостаючого парубка на тему жіночої статі, личили б пересічному молодцеві, але „предтечі Христа" навряд; це вже „суперреалізм", навіть уклін до Фройдової психологічної доктрини, і недогляд містики виїняткових людей; Ваґнеровий Парсіфаль, нпр., наділений показнішими від Єгоханана прикметами невинної душі, але, на виправдання автора треба зауважити, що Парсіфаль виріс в повній несвідомості іншого, як матірне, людського довкілля, в дрімучій тиші північних лісів, тоді як Єгохананові треба було зударюватися сливе кожного дня із гамірною і змисловою жидівською пороною збудливого гарячого півдня. Взагалі, елементом еротики (сцена Елісеби з Захарієм під смоковницею, равві Гаріма з танцюристкою, іншого фарисея, Беназара, з гіперборейською невірницею, Піторою) відведено більше місця, як можна було б у такому творі очікувати. Зате нічого не сказано про взаємовідносини близьких свояків, Елісеби (Слісавети) з Марією Дівою, ані про дуже можливу зустріч Єгоханана з Ісусом. Надто займається Мосендз подробицями побуту (даючи таким чином, вправді, знамениті малюнки, нпр. пиру на дво-

Д-р В. Луців

ФОРМУВАННЯ ВИЗВОЛЬНО-НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ НА ОСНОВІ ТВОРІВ ШЕВЧЕНКА

(Закінчення з попереднього числа)

Знаємо, що все таки український нарід, по-мимо важких ран, по-мимо нової, може навіть більшої як за Шевченка руїни й неволі та фізичної і моральної виснаги не вгнувся і не піддався. Борців за краще завтра України не злякав кривавий терор, не заломили тюрми, заслання і розстріли. В часі другої світової війни Україна показала світові, що вона й далі в боротьбі з усяким ворогом нашої свободи. І хоч ми втратили державність, яку ворог знищив і примусив до часу замовчати героїчних лицарів повстанської армії, наші позиції далеко кращі сьогодні, як були за Шевченка, чи хочби навіть перед першою світовою війною. Український нарід, розбуджений могутнім голосом національного пророка і вихований на його творах, горить гнівом і бореться за свою повну незалежність. На східноукраїнських землях, під большевицьким ярмом, до другої світової війни український нарід теж не спав. Віщий дух Шевченка вказав йому єдиноправильний шлях — шлях боротьби. Ідеалом українця перестали бути дрімучі бори, тихі ставки, охля-

рі Грода, випивки римських воєнків, праці мідярів, гончарів, і т. д.), чи душевними станами різних осіб, от, хоч би Захарія перед віттарем в Єрусалимі. А деталь в одному випадку йде ж на рахунок композиції цілості. Місце народження Єгоханана могло й не бути Геброном, але це, як і з історичного погляду невідомо нам обставини Єгоханана-юнака, в романі не важливе. Мосендз знає багато відтінків мови й ними, більшістю, прекрасно користується, зокрема надаючи чужими термінами (рофа-лікар, меїл і т. д.) льокального кольориту, але ж деякі з неукраїнських слів, вжитих в сенсі українізованих, як „розкалатане” серце, „виладувати”, „потішливо”, „зашпортатися” тощо, може годилося б оминати.

Проте, твір цей майже епохальної вартості. Повинен уважно прочитати кожний, хто спроможний, або хоче, думати, і хто свідомий, так як Мосендз своїх особистих і загально-національних завдань. „Останній проок” є гідним твором допитливого й ідейного, недаремно-прожитого Мосендзового життя. Водночас із болем доводиться погодитися з фактом, що з Мосендзом зійшов зо світу один з найкращих сучасних українських письменників; письменників не словної еквілібристики й ідейної знечулености, але тих у найкращому розумінні слова: які мали що сказати.

лі верби, плакучі берези та вишневі садки. Розлогі степи замість тирси заколосились ланами, на місце лінєвих волів прийшли авта та літаки, і змінили психіку повільного українця, надаючи його структурі нового ритму. Шевченко перший прорвав вікову гать і спрямував літературу на нові шляхи. Вказав народіві нові ідеї і, як писала Леся Українка „досвітні огні переможні, урочі, прорізали темряву ночі!” Творчий, бойовий елемент нації, перевихований в суворих умовинах дійности, відкинув усе те, що нагадувало кволість, та квиління. Культурних працівників охопив творчий динамізм. Нарід став вилюковуватись з рабства й покори. Україна стала до змагу на життя і смерть.

Після нашої програної по першій світовій війні на східноукраїнських землях, під большевицькою окупацією, починає творитися нелегальний націоналістичний рух. Був він пов'язаний з ОУН або творився самостійно. Це був рух спротиву українського народу, який виявився найперше на культурному фронті, а там і на політичному (СВУ). Власне, за Скрипника політичне життя України, яке було інше від визначеного комуністичною партією, пішло в підпілля. Спілка Визволення України (1929 р.) ставила собі за завдання приготувати ґрунт під повстання проти окупанта і складалась з найкращих вчених, літераторів та свідомої інтелігенції. І хоч у 1930 р. большевики викрили СВУ та СУМ, знищивши до 2.000 членів обох організацій, то визвольницький рух у підпіллі не згинув. У 1931 р. був викритий Український Національний Центр, а на початку 1933 р. викрито частину ОУН і зліквідовано передових членів Яворського, Озерського, Конника, Максимовича, Петренка, Тура, Романюка, Бадана, Шпарага, Сенчука та Никончука.

Побачивши могутній ріст українського культурного життя та підпільний революційний рух, Москва налякалась і зрозуміла, що з духом Шевченка, з його ідеями важко боротись. Вона змінила тактику і стала його „звеличувати” як борця світового пролетаріату, а щоб заспокоїти нарід, звеліла писати українською мовою:

„Невже критик думає, що палка любов Шевченка до України, це націоналізм?“ Іншими словами, стали доказувати, що біле не біле, а чорне...

Те, що український нарід перетворився в націю — його заслуга, а те, що в нас відродилось військо і державність, теж вислід його полум'яних слів. Те, що Сталін, Хрущов, Пілсудський чи Берут, Горті чи Кароль не перетворили наші землі в провінції своїх держав — це вислід Шевченкових ідей, підхоплених і реалізованих в життя його спадкоємцями — українськими націоналістами.

Вороги це прекрасно розуміли і відповідно до цього застосовувались — не даром же московський письменник Дамян Бедний в інтерв'ю з англійським журналістом З. Граббсом сказав: „Всі наші цінніші об'єкти будуємо на Уралі і в Сибірі. Україна — непевна земля. Повірте, — вибухнув письменник — нікому ми тут не довір'яємо...“ Що так було, показує згаданий уже революційний підпільний рух і часті виступи. От, напр., в Харкові під час одної вистави, артистка звертається до льожі, де сиділи Чубар, Затонський, Петровський та й інші й каже: „Кожний з вас сатана. Звірячий ваш трибунал! Стріляєте цвіт України. Ногами топчете її алмаз. Хто ж ви такі? Тюремники, дрібні злочинці, нічні убивці — заразливий смітник...“

Друга світова війна і збройний спротив двом окупантам України — Німеччині й Москві, — ставлений Організацією Українських Націоналістів та Українською Повстанською Армією, це найкращий вияв зрозуміння і реалізування ідей Шевченка. Кров, пролита в боротьбі за волю, зродить нових борців за краще завтра, і клич Шевченка: „Борітеся — поборете!“ даватиме наснагу грядучим поколінням аж до останньої перемоги над ворогами України. Нашим же завданням продовжувати розпочату та не закінчену боротьбу за Україну на всіх можливих фронтах. Всеобіймаючий фронт національної боротьби має широке поле. Монолітна політична репрезентація й оборона прав України в місцях нашого перебування, поширювання української справи між чужими, виховання нашої молоді на національних шевченківських традиціях і є те, чого наша справа в дану пору вимагає.

Мтр. І. Боднарук

З ПРИВОДУ ОДНОГО ЧУЖОГО ВИДАННЯ

Варшавський комуністичний уряд розіслав для пропаганди своїм закордонним консулятам багато книжок, здебільшого виданих уже після війни. Консули велику кількість тих книжок подарували чужинецьким бібліотекам. Серед них звертає на себе увагу великий гарний альбом п. н. „Неуярмлене місто“ видавництва „Іскри“ в Варшаві. Оформлення альбому мистецьке, знімки добре виконані, папір доброякісний. Так і видно, що альбом призначений для закордонної пропаганди.

Знімки альбому показують героїчну боротьбу Варшави з німцями в час другої світової війни. Спершу бачимо, як першого дня війни о год. 4 ранку німецькі вояки усуюють на кордоні біло-червоні рогачки, а на Вестерплатте падають перші важкі гарматні постріли з панцерника „Шлезвіг-Гольштайн“. Тим днем розпочалася для поляків епоха мук і надій. Маніфестанти проходять вулицями Варшави з транспарентами, на яких видно написи: „Хай живе Англія!“ А під фотом унизу іронічне пояснення: „Було багато віри в допомогу англійських і французьких союзників; було багато довір'я до сили власної армії і власного летунства...“ Далі йдуть знімки облоги Варшави німцями 1939 р. та великого її знищення, картини нужди й голоду. По трьох тижнях боротьби мусить місто піддатися. Маса польського війська йдуть у полон і на скитальщину. До зруйнованої столиці входить залізна німецька армія.

Потім група фотографій, що зображують терор наїзника: полювання на людей, розстріли, шибениці. А з усіх таки найбільше терплять жиди: їх замиканють у гетті, ловлять і б'ють. Спеціально вибудованим мостом переходять варшав'яни понад арійською вулицею Холодною з „малого“ до „великого“ гетта.

Але окуповане місто не дає себе покорити. Працює підпілля й висаджує в повітря німецькі військові транспортні та нищить залізничні рейки. Серед фот поляглих підпільників бачимо 15-річну дівчину, кур'єрку, санітетку й авторку популярних партизанських пісень.

Та життя твердше від смерті. Місто поволі пристосовується до нових умов і живе. Хто чим може торгує, щоб не згинуть з голоду. На вулицях появляються рікші, букіністи, торгівці оселедців. Інваліди з вересневих боїв жебрають. І на кожному кроці бутний окупант. Неначе символ його панування є дефіляда війська перед командою міста.

В альбомі є чотири світлини з життя кацетників в Освенцімі. При тому гора всяких речей і костей. Ось що залишилося з жертв нацизму. Потім Великдень 1943 р. і картини повстання в гетті. Горить гетто, стріляють до жидів, ведуть жидівок і маленьких дітей з піднесеними вгору руками.

Варшав'яни розправлялися з ворогом не тільки зброєю, але й сатирою та пресою. Появляються в під-

пільній пресі й на мурах міста повні здорового гумору та їдкою сарказму оголошення. А 1 серпня 1944 р. починається повстання, яке, згідно з пляном підпільного штабу, мало тривати всього 2-3 дні, а тривало 63 дні. В перших годинах боїв повстанці займають Середмістя, Повісля, Старе Місто і Волю, частину Чернякова, Мокотова й Жалібожа. Беруть у полон німців і вони мусять будувати для повстанців укріплення. Жінки й дівчата розносять харчі. Німці кидають у бій танки, з-за Висли стріляють важкі німецькі гармати. Населення будувє на вулицях барикади, у вікнах ставлять мішки з піском. Велику роль відіграють пластуни. Проти сотень танків повстанці йдуть інколи із скорострілами, пістолями і пляшками бензини. Зачинається нерівна а вперта боротьба за кожну каменіцю на вулицях Млинарській і Скоповій, показана трагедія Волі, де — як сказано в альбомі — німці мали вимордувати 38 тисяч людей і спалити тисячі будинків.

Дня 5 серпня положення різко змінюється на некористь повстанців: приходить новий командир есесів, ген. Ерїх фон дем Бах (його пізніше судили в Нюрнберзькому процесі, а кілька тижнів тому, знову писали про нього газети — І. В.). З ним приходить до Варшави і страшна німецька воєнна техніка. Стрільна артилерія типу „Тор” змінюють з обличчя землі цілі квартали. Тисячі бомб падають на Волю й цивільне населення починає тікати. На вулицях, хідниках, скверах і городах ростуть гроби поляглих. Повстанці ринуть під землею канали й коридори. Під вулицями зачинають творитися комунікаційні артерії. Зачинається найбільш кривава повстанська епопея: оборона Старівки. Ринок Старого Міста щораз більше нагадує поверхню місяця. Єдина дорога, якою ще може прийти допомога ззовні, це Жолїбуж. Але зв'язки з ним підтримуються вже тільки через... лондонське радіо. Спроба партизан із Кампіносу прийти з відсіччю для Старого Міста не повелася. Перша група „людей із лісу” дісталася до Старівки аж 22 серпня каналом. Канали стали найпевнішою повстанською дорогою. Дня 26 серпня вдається повстанцям здобути „Пасту” на Зельній, боронену завзято есесами. Цей 8-поверховий будинок, найкращий гніздами німецьких скорострїлів, був пострахом для околиці. Здобули його сапери, жінки-мінерки і штурмові відділи батальйону „Кїлінський”. Вночі з 29 на 30 серпня німецький танк повалив коломну короля Жигмонта на Замковій площі. Старівка гине, засипувана градом куль і бомб. Здїйснюється помалу старий переказ, згідно з яким Варшава так довго непереможна, поки король Жигмонт стоятиме вгорі на коломні. Дня 6 вересня ціле Повісля переходить у німецькі руки. Але решта міста далі розпучливо борониться. На одній фотографії показана трагедія на Дворковій: заблуканий відділ повстанців виходить із каналів і попадає просто в руки німцям. Більшість їх була розстріляна. Щоб оминути цілковитої загибелі, цивільна влада зачинає переговорювати з німецькою командою в справі виходу з міста докраю виснаженого населення. Дня 30 вересня кінчається безнадійна боротьба. На знімках показано останній марш повстанців... до німецького полону.

І цим разом, як і давніше, працює багата повстанська преса. Серед великої кількості газет і журналів бачимо відбитку жіночого часопису „Жінка на барикаді”. Кожна дїльниця, кожна партія має свій орган. Деякі мають уже виразне комуністичне обличчя. Пресу поширюють малі хлопці, які інколи здобуваються просто на героїчні зусилля. Особливо жертвенна була служба зв'язкових, що складалася головно з дівчат і дітей. Наражуючи життя, вони переносили не тільки накази й рапорти, але теж зброю, амуніцію і харчі. Була теж налагоджена пропагандивна служба. Особливістю повстанського життя була т. зв. мєгафонова акція, що її завданням було демобілізувати духа німецьких воєнків і спонукати їх до капїтуляції.

В тих жорстоких умовах щоденне життя виглядає дивно. Трапляються шлюбні повстанців, відбуваються дефіляди, в яких бачимо чимало жінок. Пластуни урухомлюють польову пошту, на вулицях появляються поштові скриньки. Сестри-жалїбниці й лікарі працюють аж до хвилини повного знищення шпиталів або до смерти своєї власної чи пацієнтів. А населення живе своїм власним життям. Ось бачимо, як дві куми „райдають” на руїнах власних хат. Живє варшавський гумор, сантимент, пісня. Серед повстанців появляються власні поети. На подвір'ях незнищених ще каменїць співають вуличні співаки. Відбуваються навіть повстанські імпрези, діє повстанський театр марїонеток. А голод дошкулює дедалі дужче. Голодне населення кидається на німецькі крамниці. На плечах носять мішки з харчами для повстанців на барикади. Вода стає неоціненним скарбом. Годинами стоять люди в чергах під обстрілом ворога, чекаючи води. Десятки тисяч людей кочують під голим небом. Варять уже останніх котїв. Повстанці воюють уже майже з-під землі, у ямах, що постали після вибухів бомб. Дня 7 вересня виходять із міста старці, хворі й ті жінки з дітьми, що не витримують трудів повстанського життя. На кількох світлинах бачимо зворушливі й повні драматизму картини: батько несе на руках раненого сина, чоловік рятує на плечах хвору жінку.

2-го жовтня повстанці капїтулюють. Розпочалась остання повстанська збірка — до полону... Вигляд недобитків жахливий. Одні йдуть на милицях, з труп'ячими обличчями, інших несуть на ношах санїтетки. А остання дорога й Голгофта їх матерїв, батьків, жінок і сестер веде до німецьких таборів праці. Згідно даних в альбомі, баянс повстання такий: загинуло 200 тисяч мешканців Варшави, з німців 17 тисяч було вбитих, 9 тисяч ранених, 2 тисячі полонених.

Альбом варшавського повстання спонукує українця з пошаною схилити голову перед героїчною боротьбою польських повстанців і їх великою посвятою. Ми цїнно гарячий патріотизм польського народу взагалі, а тих, що воювали проти німецького загарбника, зокрема, хоч ті самі поляки називали наших героїв бандитами й не мали ніколи зрозуміння для наших визвольних змагань. Мусимо ствердити, що в альбомі відбилися теж від'ємні риси польського народу, риси так добре знані нам, українцям. Хоч поляки мають на своїй совісті в відношенні до українців багато злочинів,

в альбомі вони вдягають на себе шкуру невинних ягнят, коли говорять про звірства німецького наїзника. Співчуваємо з польськими жертвами брутального нацизму, але в тій хвилині родяться прикрі рефлексії, розогнюються наші, ще невилікувані рани, нагадуються сумні картини з недавнього минулого. Стають нам перед очима вересневі події 1939 р. на наших землях і жертви польського варварства: знайдені в стрийській Вільшині змасакровані трупи українських юнаків, яких польська солдатська обливала бензином і живцем палила, замордування артиста-малюра Олекси Харкова тощо. Нагадуємо собі й наслідки окупації Галичини поляками 1919 р.: вбивство без суду композитора О. Нижанківського, і паціфікацію, і Березу Каргузьку, і бешкети польських прикордонників у карпатських селах у зв'язку з подіями в Карпатській Україні. Але поляки скажуть нам на це: „То це іннего”, — фраза, яку ми стільки років чули з їх уст. В альбомі сказано дослівно: „Весті в мундурах фельдграв залюбки мстилися на безборонних”. Але поляки забувають, що їх варшавське повстання це була партизанська боротьба, а кожна армія в світі трактує партизан інакше, ніж регулярну армію. Поляки кричать перед світом, що німці палили варшавські камениці, гнізда польського спротиву. За що ж тоді палили поляки наші села в Стрийщині й Самбірщині в вересні 1939 року? Як один із прикладів німецького варварства альбом подає вивезення великої кількості населення на роботу до Німеччини в товарних вагонах. Це претенсії до наїзника смішні, бо в час війни, коли за Вислою стояли вже більшовики, годі було везти людей у спальних вагонах. Зрештою, в таких вагонах товклися й ми три тижні, тікаючи з Краю перед більшовиками, а на наших людей робили полювання й тисячами вивозили їх на примусові роботи, хоч вони повстання не робили.

Трагедія, що її приніс полякам 1944 рік, з'ясована в альбомі однобічно. Історична правда виглядає так: Червона Армія дійшла до Висли й спинилася в Празі під Варшавою. Советське летунство десять днів безупинно атакувало німецькі позиції біля Варшави. І ось нагло 29 липня 1944 р. Молотов і Осубка-Моравські в радіо закликали Варшаву до повстання. Наступного дня зробило те саме лондонське радіо, а московське радіо поширило лондонську радіограму. Дня 2 серпня ген. Бор-Коморовські дав наказ розпочати повстання. Навмисне советське летунство припинило свої дії. Коли поляки 63 дні кривавилися й розпучливо ждали советської допомоги, більшовики весь час з вдовolenням приглядалися з-за Висли, як гинули поляки, що їх Совети не могли зліквідувати в Катині. Хоробрість поляків оцінили німці. Німецький командувач прийняв капітулюючого противника з почестями і потрактував польських повстанців не як партизан, але як переможених вояків регулярної армії (факт, мабуть, без прецеденсу в історії другої світової війни).

Коли ми були в перехідному таборі в Вільгельмсгаген під Берліном, я був свідком, як привезли туди кількост молодих хлопців з Варшави. Це було якраз після ліквідації варшавського повстання. З тими хлопцями поводилося управління табору краще, ніж з на-

ми; так і видно було, що німці трактували варшавських повстанців не як бандитів і партизан, але як правильну армію.

Про те, що більшовики приглядалися спокійно, як поляки гинули, в альбомі ні словечка. Нема й натяку на те, що найбільшими винуватцями варшавської трагедії були „союзники” зі сходу. Навпаки, щоб підтримати „пролетарську солідарність” з Москвою, двічі згадується східній союзник, але в корисному світлі, напр., війська польські й советські здобувають Прагу (передмістя Варшави). Тенденційність альбому видно ще в інших справах. Згадуючи про те, що вночі з 5 на 6 серпня появились над Варшавою два англійські бомбардувальники і скинули для повстанців 12 тонн зброї й амуніції, альбом промовчує, що англійці зверталися до Советів, які вже тоді стояли під Варшавою, щоб дозволили їм створити базу для летунства і з тої бази допомагати повстанцям. Совети на це не погодилися! Це сказати не вигідно варшавським комуністам, бо воно було б обвинуваченням під адресою східнього „союзника”. Це порушувало б ту „вічну й нерозривну” польсько-советську дружбу, про яку свого часу писав Гомулка в своїй статті з приводу річниці „люблінського маніфесту”. А в тій статті починає Гомулка існування „незалежної польської народної республіки” від часу „визволення” Польщі советською армією. Про скандал того „визволення” соромливо мовчить альбом, бо виданий він комуністичним польським урядом.

Поляки у своїй брехливій пропаганді проти українців кричать перед світом, що паціфікувати варшавське гетто допомагали німцям українці. Що це найпідліша брехня, показує альбом. У нім нема не то світлин, але й натяків про те, що в Варшаві були українські вояки.

Поляки намагаються виправдати свою програму в вересні 1939 року, дошукуючися причин своєї катастрофи не в себе, а в других. З альбому виходить, що програли тому, що „ворог усе знав”. Іншими словами, хочуть сказати, що всьому винні шпигуни й диверсії в запілля. Казка нам добре znana з наших земель, коли Польща кінчала своє життя. Алеж ми самі були свідками того, що причиною катастрофи була польська нездарність. Ту нездарність показує зрештою одне фото в альбомі: ополченці відходять додому, бо не стало для них одностроїв. А військовий бюджет Польщі перед війною пожирив 70-80% всіх прибутків!

В альбомі у сатири й жартах глузують собі поляки з фольксдойтшів і висловлюють їм свою погорду. Але на наших землях за німецької окупації ті польські фольксдойтші росли як гриби по дощі; вони займали кращі місця по урядах, як, наприклад, в Арбайтсамті, розділювали „бецугшайни”, сиділи по канцеляріях ортскомандантів тощо. Їх, тих фольксдойтшів, хотіли поляки мати на наших землях якнайбільше, щоб їх руками нищити українців. Польські фольксдойтші на наших землях працювали навіть з доручення польської підпільної організації. Але то було „до іннего”.

Польський уряд, випускаючи у світ альбом варшавського повстання, не міг знайти кращого засобу пропаганди польської справи серед чужих народів. Я був

М. БУТОВИЧ — ТВОРЕЦЬ ВИСОКОЇ КЛАСИ ВІДІШОВ У ВІСНІСТІ

Проф. Антін Матюца

Коли вмирає на еміграції бувший воєк чи політичний діяч — то це для нашої спільноти в чужині є суттій подвійна втрата. Відходить бо активний борець, живий творець великого моменту в історії і світок глави. Найважливіше бувший борець такі заглишається активним співтворцем — носієм сучасності на протязі решти свого життя. Отже тоді вважаємо, що на наших очах минуле і сучасне відходять у вічність, входять в історію нації, що сама продовжує жити вічно. Подвійна втрата!

Бутович був воєком, учасником Визвольних Змагань, був увесь час співтворцем нашої сучасності — Він бо на протязі 40 років піднімав влору українське мистецтво і промадську культуру на означені висоти духового розвитку і вже це дуже багато дає причини для того, щоби глибоко її болюче відчувти його втрату. Але крім того, що він був воєк і творець нашої надивчайної сучасності, він ще був творчий мис-

свідком, як бралиши з великим зацікавленням оглядали альбом, хоч не розуміли ні слова по-польськи і взагалі, крім своєї мови, не знали ні одної чужої. А все ж із їх обличчя було видно, що найважливіше й найцінніше в альбомі, вони таки зрозуміли. І собі подумав: Чому ми не можемо зрозуміти на такий альбом, чому ми не можемо чути і співати у світлинах герцьких змагань наших повстанців і герцьких народупці чоботом німецького й московського наїдників? Правда, може тепер ми це не могли б показати вельо світові, бо окупація наших земель ще не закінчена й наразили б на помсту ворога тих, що заглишилися в Крано, а брали участь у визвольних змаганнях або не заглишилися вкористана демократія. Значай-то друга, але треба в даних умовах вживати то одну то другу і пам'ятати, що світлина і альбом промовлять безосередньо, глибоко аж до дна свідомости, зворушливо аж до сліз чи затискування кулаків в гніві і враження від такого альбому не проминає швидко, але є тривалим пережиттям. Українці ж мають що показати. Отже в тому напрямі треба вже організувати наші збірні зусилля.

тець, який все і все, ще і ще збагачував нашу культуру скарбниці новими досягненнями.

Ще так недавно ми могли радіти надіючись, що, як здавалося саме тепер настає для Бутовича час менше дбати про буденне, а більше саме про те, що триває, неперемінно, при святисся в цілому творчій мистецькій праці. Кілька місяців тому Покічний переїшов на так звану емеритурі, і ще чимало задулів чекали свого мистецького виконання, чимало могли востей ждати реалізації. Отже це втрата для нас не подвійна, але, скажім це собі, це потрібна втрата. Сходить в могилу минуле, кінчиться, ралтово обривається сучасне і вмирає з ним значна частка нашого спільного майбутнього.

З моментом, як мистець знайшов в українській народній психіці глибину людського буття — то йому легко було знайти ключ розуміння, більше того, ключ до питання, як чути і вжитися в суль інших людей і інших народів і інших епох. Таке пережиття і зрозуміння поможує власні глибини і незмірно поглине горизонти мистця і людини.

Глибини мистця вимагає для свого мистецького творчого вияву *виповізню форму*, а формальні досягнення вможливають розбудуву того ж мистця. Бутович довів десяткі літературні досягнення модерні шукання українських мистців. Не боявся бути модерністом, коли це давало засіб до вияву творчого, коли це збільшувало творчий потенціал.

Мистецькі змісти творчости Бутовича були ще поможували історичною перспективою. Знайшов він у своїх предків, значних старшини віська козацького деякі риси, що помагали зрозуміти все минуле козацької доби, літаратурство і завзяття, характерників-очайників та са нових достоянників. А всі ці за тим дозволяли вони знайти такі ж риси ген-ген аж в сирій давнині. Звідси й глибкість мистця до шукання монументальств, до шукання українського стилю в бойчуківці і Нарбути. І всякі мистецькі знайшов серйозну рачю для *традиціоналізму*, бож не був стилізатором, але творцем стилю.

Додаймо до цього, що наш мистець був ідеалістом-класиком, часом дуже академічного типу і реалістом-імпресіоністом, коли того було

йому потрібно для реалізації завдання, що він собі його визначив. Через те, що часто ті завдання мотивував високий ідеалізм, то й звідси впливав і високий духовий полет його творчості.

Можливо, що всі перелічені три прикмети мистця в ухах непосвячених чи навіть в устах безталанних мистців скидатимуться на образ. Етнографізм, модернізм, реалізм, традиціоналізм, академізм, ілюстративність і мистецький зміст — це страхи, примхи та прокляття для бідолашних осіб.

Та Бутович був *глибокий* мистець. Не один сучасний мистець залишає звичний світ буденних образів і понять. Зате він вглиблюється в недостатньо висвітлені сторінки людської психіки. Звичайно вгляд у власну підсвідомість дає мистцеві ключ до розуміння доглибинних станів других індивідів та людства взагалі.

Бутович не обмежував себе до власної суб'єктивної специфіки, але шукав і знаходив спільний тон, спільний знаменник з збірною духовістю нації. Українська стихія та глибоко захована, мов скарби землі духовість становила той прекрасний горизонт, в якому вкоренився мистець, звідки черпав животворчі соки для своєї майстерної творчості.

А сл. пам'яті Бутович був *повний пан і володар всіх тих регей*; вони йому ані трохи не шкодили, не заважали, але навпаки дуже допомагали. Бо, ще раз треба ствердити, це був мистець з *глибоким* корінням в людській психіці, *широкими світовими* горизонтами та *високим* полетом.

Ось що треба пізнати, пам'ятати та і по змозі старатися наслідувати молодшим адептам мистецтва і всій творчій братії нашій.

Ось Бутовича вже серед нас немає. Тілу віддаємо останню прислугу тут на землі. Душа ж стала перед обличчям Відвічного і за неї ми всі молимося. Остає в живих Родина і рід Покійного, яким ми глибоко співчуваємо і як можемо стараємося потішити в їхньому великому горю. Пам'ять житиме в серцях Друзів — поки й вони живі. Але остається теж тривке добро, вклад в мистецтво і в культуру — і від нікого іншого, а від нас живих це вже залежить, щоб це надбання остало живим (не мертвим) культурним капіталом.

Запитаймо себе, чи досить ми причинилися для розвитку його таланту, його творчості? Не

говорю про т. зв. „дах над головою” для мистця — це вже не актуальне — але який куток і дах для надбання творчого, культурної спадщини.

Як графік та ілюстратор Бутович все знаходив серед нас місце, признання та запотребування. Як маляр теж — хоч, на жаль, в меншій мірі. Як педагог вложив він свою працю в розвиток талантів, що ростуть і розвиваються.

Зовсім серед нас *невикористані* можливості його таланту, це ляльковий театр-вертеп. На жаль не найшлося досить ентузіастів, виконавців та організаторів такого культурно та педагогічно цікавого діла. Немає виглядів на реалізацію його балету — „Ладо”, не знайшли досі видавця дотепні епіграми п. з. „Сластьони”. Його автобіографічна монографія — дуже коротка і мала, після прочитання насувається питання, чому так мало, чому так коротко ця річ написана.

Тому прощаю Покійного від імени мистців ОМУА, як товариша по праці в мистецькій школі та на заробітках в Америці, а зокрема як мистця, що давно був взором та приміром, захоплено та натхненням! Прощаємо і мусимо застановитися над самими собою, над нашою долею в продовженні того, що було суттю його життя, в продовженні впливу на нас і на наші діти його мистецької творчості та його як особистості. Щоби смерть не була кінцем всього — навіть тут серед живої громади — діло його жило. *Vita brevis — ars longa.*

~~~~~  
Лєся Українка

САМСОН

(Виймок)

„О, боже помсти, Адонаю!
Вволи мого останню волю:
Хай з ворогами й я сконаю,
Та дай пометитись за недолю,

За сором мій і мого люду!
Дай силу давно на хвилину!
Верни мені її, — хай буду
Я знов потужним на годину!”

Вмолив він бога тим благанням,
В Самсона знову уступила
В останній час перед сконанням
Незмірнай, нелюдська сила.

Тоді колонну обійнявши,
Потряс він дужими руками,
І стеля рушилась і, впавши,
Його покрила з ворогами!

Д-р О. Соколюшин

АМЕРИКАНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ ПРО УПА

(Продовження)

В історії воєнних подвигів УПА занотовується доба 1941—1944 років, повна героїзму, переможних боїв та подвигів українських новітніх воїнів націоналістичної доби історії України. Даремно московська пропагандивна публіцистика після другої світової війни намагається представити світові деякі свої видумані акції так званих червоних партизан. До речі, вони були обмежені діями німців та УПА, яка знала докладно терен і який допомагав всесторонньо український нарід. Однак слід зазначити одну спробу червоних партизан, пише автор Генрик Мартінез Кодо, пробитися з Білоруси на українські землі, це відома банда Ковпака, яка була унешкідливлена й розбита відділами УПА та зредукована до кілька сот осіб, що вирвалися з оточення УПА. Вони повернулися виснажені й без жадної симпатії серед українського народу, пише автор.

Далі автор подає докладний військовий опис організації УПА в 1941-44 рр. При кінці німецької окупації УПА нараховувала біля 200.000 добре зорганізованих та озброєних і вишколених українських вояків-повстанців, що розподілювалися на чотири територіальні групи, та одною незалежною оперативною групою. Автор подає схему організації УПА, загальну із Головним Командиром УПА ген. Тарасом Чупринкою-Шухевичем, його Генеральним Штабом та слідуєчими секціями: Секція Генеральної Інспекції, Секція Контррозвідки, Медична Служба та Команда Оборонних Одиниць.

Територіальна організація УПА розподілялася на слідуєчі групи: Група Північ з Поліссям та Волинням; Південна Група з Буковиною, Кам'янцем Подільським та Вінницею; Група Схід з Житомиром та Київською провінцією; Група Захід з Галичиною та Карпатською Україною; Незалежні територіально Оперативні Групи, що охоплювали Донець, Дніпропетровськ, Харків, Кривий Ріг, Одесу, Кременчук, Київ, Умань та Крим. Секція Генерального Штабу обіймала Службу Сполучки й Зв'язку, Секцію Оперативну — Г1, Секцію Розвідки — Г2, Секцію Персональну й Організацій — Г3, Секцію Заосмотрень та Обчислень — Г4, Сек-

цію Військового Вишколу — Г5, та Секцію Політичної Освіти — Г6. Кожна територія була поділена на військові округи, із відповідною кількістю повстанців, поділених на сотні, батальйони та полки. Сотня була зразковою оперативною одиницею в організаційній структурі УПА. Сотня була також тактичною оперативною одиницею. Три до чотири сотні творили батальйон, три до чотири батальйони творили полк. Останні дві формації творилися тільки з особистого наказу командига військової округи, в цілі переведення більших акцій. УПА, як повстанська армія, найуспішніше діяла куренями й сотнями.

Автор подає докладну організаційну схему сотні УПА в кількості 168 або 186 вояків важкого і легкого озброєння. Докладно подає озброєння сотень крісами, легкими й важкими скорострілами та гарматами, не враховуючи пістоль, автоматичних пістоль та гранат. Сотня наскокувала на ворога, вдаряла сильним огнем та розбігалася на місце призначення, в чому був її успіх. Автор розрізняє важко й легко озброєну сотню. Проти ворожих танків УПА уживала протитанкових п'ястуків (базуки — панцерфавстів). Крім піхоти, озброєної крісами та автоматичною зброєю, з гранатами, була в УПА ще й кіннота з відповідним озброєнням та гарматами. Там були гранатомети, огнемети та міномети. Зброю здобувала УПА від німців та советських військ.

УПА знаходила широку піддержку та симпатії українського населення, як також формацій української міліції та української поліції, що діяли в той час на Україні, а при кінці до неї влилися й значні відділи Української Дивізії „Галичина”.

Автор дає також подрібний опис компетенцій і дій кожної секції УПА, їх планування та співдію. Вишколювали УПА бувші старшини українських армій 1917-22 років та ті українці, що були в чужих арміях старшинами, як також члени УВО, ОУН, члени легіону та дивізійники. Основний підручник вишколу УПА був на 364 сторінок. Політичну освіту ширила УПА за посередництвом своїх підпільних видань та

3 ЖИТТЯ 2-го ВІДДІЛУ ООЧСУ В НЬО ЙОРКУ

2-ий Відділ ООЧСУ в Нью Йорку, придержуючись принципів ідеології українського націоналізму, впродовж 15 років веде досить інтенсивно свою діяльність та виконує всі завдання й постанови Гол. Управи. Діяльність Відділу розгорталася в різних формах, як наприклад, доповіді, лекції, участь у різних маніфестаціях та протикомуністичних демонстраціях і вічах, збірки на Визвольний Фонд та інше. Не можна сказати, щоб ця діяльність була вповні задовільна, ні, вона має різні недоліки, а одним з них є те, що в діяльність не включається все членство Відділу, а через це і праця Відділу не може бути повністю успішна і ефективна. Бо хоч би ми що задумали зробити, та коли нема досить сил до роботи, то й найкращі плани пропадуть марно й безслідно. Коли ж усе членство включиться в роботу, успіхи будуть показні.

Дня 25-го лютого м. р. відбулися Загальні Збори, на яких, після звітів уступаючої Управи та ділової дискусії, вибрано нову Управу в такому складі: *Володимир Костик* — голова, *Микола Твердовський* — заст. голови, *Микола Вітенко*, *Михайло Пасігняк* — секретарі, *Ольга Стецька* — жіноча референтка, *Кирило Пиль* — організаційний реф., *Микола Гануцак* — книговод, *Дмитро Залізник* — скарбник, *Степан Вітенюк* — господарський реф., *Євген Королюк* — імпрезовий реф., *Юрій Магула* — бібліотекар, *Стефанія Щербивлок та Ілля Мигдаль* — члени Управи. *Теодосій Підгородецький*, *Ярослав Косановський та Михайло Юзенів* — Контрольна Комісія.

В одинадцяту річницю смерти ген.-хор. Т. Чупринки — Р. Шухевича, в суботу 11 березня м. р. в українських церквах відправлено пана-

журналів, як „Повстанець”, „До зброї” й інші. Автор згадує договір трьох проти УПА. Захід не визнав УПА за войовничу сторону, і тут його програння війни з Советами, що загрожують зараз усьому свободоловному світові. УПА продовжувала далі боротьбу, змінивши свою тактику, й продовжує її нині. Доказом були процеси проти УПА з 1959 р., відбух у Києві й Рівному, арешти в Карпатській Україні під час мадярського повстання й тим подібне.

хиди, де прапороносці 2-го Відділу та його члени взяли численну участь, а опісля в жалобних сходинах, на яких виголосив промову інж. А. Гончарів — член ГУ ООЧСУ.

Як кожного, так і того року, за традицією українського народу, 27 травня Організації Визв. Фронту вшанували пам'ять державних мужів: Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Романа Шухевича-Чупринки, Степана Бандери та всіх героїв української нації. Доповідь виголосив проф. Микола Чировський.

Місяць пізніше, 25 червня м. р., у 20-ті роковини відновлення української державности 30 червня 1941 р., 2-ий Відділ відзначив цю подію концертом. Концерт відкрив Я. Косановський, а о. М. Соловій, ЧСВВ, провів молитву, після чого д-р М. Кушнір виголосив доповідь. Під час бенкету, яким проводив проф. М. Чировський, виступали із спогадами про 30 червня: о. М. Соловій, пані І. Прийма, д-р Т. Крупа та д-р С. Галамай.

В суботу 14 жовтня м. р., по відправленні в церквах Панахиди за душу сл. п. Степана Бандери, відбулись при великій кількості членів та гостей жалобні сходи, на яких п. Т. Качалуба виголосив промову, в якій висвітлив життєвий шлях та смерть Провідника.

У зв'язку з викриттям вбивника С. Бандери, члени Відділу разом з членами ОВФ брали активну участь у пікетуванні советської амбасди в Нью Йорку 2 грудня м. р. В суботу 16 грудня відбулося в Українському Народному Домі політичне віче, на якому д-р П. Мірчук виголосив доповідь п. з. „Політична ситуація і ми”.

За цей час праці 2-го Відділу відбулося 9 засідань Управи, на яких в останньому часі було обговорення коляди на Визвольний Фонд, а також розвагової імпрези „Маланчин Вечір”, що є одним із засобів фінансових приходів.

2-ий Відділ стало кольпортує „Вісник” та інші видання ООЧСУ, а також різні видання визвольного руху. Це кольпортування солідно виконує невтомний Д. Залізник, що справді за-слуговує на окреме признание.

Варто згадати, що Організації Визвольного Фронту купили власний дім, який однак потребує ремонту, тому члени Управи 2-го Відділу вкладають в нього багато праці.

(Продовження з 2-ої стор. обкладинки)

Кропивницький, Д. Палиця, М. Вишатицький, М. Кузишин, Ковальський, А. Стрижук, В. Ковбилянський.

По \$1.00: І. Глемба, О. Врюг, П. Стецин, В. Кузьма, Л. Каменський, П. Петровський, С. Орісяк, Вілозір, Гладилевич, П. Заболоцький, Лесик, Дубей, М. Сулима, Лагневич, Гарасимчук, Суляк, М. Гізіо, І. Нагорняк, Г. Венке, Д. Мельник, І. Коноба, О. Олещук, О. Палюх, М. Чолій, Я. Стадник, Каранович, М. Постух, М. П., Найдишак, М. Вовчок, П. Волочій, Л. Савойко, Н. Лашук, В. Воробець, М. Соколюк, С. Пилипишин, З. Стефанів, А. Тарнавська, С. Мічула, К. Касановський, М. Іванюк, М. Войтик, М. Загайкевич, П. Зайцев, Г. Підлисецький, І. Гладун, В. Ліськович, Я. Пиндус, В. Манько, В. Головатий, І. Капіста, І. Церкес, Пятницький, Я. Гриб, Л. Клушко, Карпа, М. Чайчук, П. Оленковський, В. Гвязь, М. А. Р., М. Охоцька, А. Панкевич, Т. Теребецький, Л. Махірко, А. В., А. П., І. Іванчук, С. Дзюбатий, Г. Розмус, Черняхівський, Пеленський.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Листа ч. 51. Збірщик Микола Ганущак.

По \$29.00 — М. С.

По \$20.00 — Теодозій Підгородецький.

По \$10.00: Іван Роборецький, Стефанія Бартко, д-р Микола Крижановський.

По \$5.00: Микола Ганущак, Ольга Гаврилюк, Михайло Коритовський, Іванна Брунець, Ярослав Бобак, Богдан Висоцький, Мирослав Кулинич, Лев Пришляк.

Листи чч.: 054, 056, 057 і 058. Збірщик К. Пиль.

По \$20.00 — М. Кондрин.

По \$10.00: С. Ковалівський, К. Пиль, Е. Лапчак, М. Яковів, С. Вітенюк.

По \$6.00 — Д. Чулій.

По \$5.00: Кікта—Брехун, Л. Д., В. Боднар, В. Луцейко, І. Назаркевич, М. Симчич, В. Никифоряк, В. Абрамюк, С. Боднар, Я. Галатин, І. Солан, Крамар, Д. Клепач, С. Серабин, М. Кізіма, М. Прень, Куприк, М. Коструба, О. Олійник, В. Кузик, В. Коваль, М. Кукурудза, М. Процик, Демків, Федоляк, В. Іванюк, Я. Базиляк, М. Малиновський, Р. Костирко, О. Масний, М. Шарап, М. Барановський, О. Вовк, Я. Саварин, В. Калина, Р. Решітник, Івасків, М. Чопик, П. Чикирило, М. Череп, Н. Ницей, М. Прибильський, С. Чаллинський, Селушак.

По \$4.00: Т. Шмига, К. Лучко, В. Наум, С. Новосільський, Д. Мачай.

По \$3.00: Ф. Бучинський, М. Стеців, М. Квочак, А. Мулик, М. Чубак, М. Король, Г. Сенів, Мікуляк, М. Осташевський, В. Заганяч, С. Борик, С. Никифоряк, М. Заячук, П. Романець, Сухай, П. Лихолат, Т. Кінь.

По \$2.00: С. Мельник, Костик, Ю. Ясінський, Пявський, Воробець, В. Яртимець, О. Іванечко, Я. Грицко, П. Сагаль, Д. Кріль, Ю. Кріль, І. Допівка, Д. Дудик, А. Вацк, С. Головчак, О. Сушків, А. Мокляк, І. Ступницький, М. Пасічняк, Вовк, А. Катинський, М. Ливинський, Ю. Чижик, П. Нич, І. Михальський, Е. Тамар.

По \$1.00: І. Шалайко, Чимич, Ю. Маслович, Стецько, Михась, О. Гасюк, Г. Степанченко.

М. Філевич — 50 центів.

Листи чч. 60 і 62.

По \$20.00 — Я. Куровицький.

По \$10.00: Чохович, П. Ярема, Г. Антонів, Л. Козак.

По \$5.00: М. Дворян, Я. Косановський, Р. Натина, Р. Комарницький, д-р Сидор, М. Сурмач, Мендера, Івасків, Сливка, Вігун, Р. Зварич, П. Гуль, П. Литвин, Ленокс Гол, І. Нагурський, В. Лис, М. Шевчук, В. Наум, Кифор, Кифор, Брати Стасюк, Бражник, Бориславський, О. Вочик, Гриців, Монастирський, Коротовський, В. Гаврилюк, Ю. Ромашко.

По \$4.00: Дорош, Суботів.

По \$3.00: Головий, Бобак, І. Хома, Азівський, Я. Натина, Люск, В. Костюк, Тербонон, В. Ворох, Яків Балабан, І. Вакай, Войтків, Лопатинський, С. Яків, Г. Маюк, В. Козак, О. Лопецький, Е. Сцібайло, д-р Кибало, М. Рудик, Сакавук, О. І. Ткачук.

По \$2.50: Р. Мира, Р. Федик.

По \$2.00: Гірняк, Гірей, Стогрин, М. Павлик, Вальчишин, М. Вовк, І. Федусь, М. Вацк, М. Панків, О. Сосенко, Т. Шевчук, Оберишин, Г. Яремчук, Розцішевський, М. Богдан, І. Капцін, Д. Качун, Бончук, Піст, Глют, Качун, І. Вацк, Захарчук, Ришитівський, М. Заяць, І. Дідек, М. Безкоровайний, Скомський, В. Романів, Цведем, Нивіцький, Я. Кушлаба, В. Гринів, І. Вимиваний, Пригода, Рудницький, В. Марко, Якимів, І. Кріль, Думанський, Кримівський, Булула.

По \$1.00: В. Коваль, Катарина, Яців, І. Роман, Захарченко, Ю. Сосенко, Шевчук, І. Лотоцький, Стоколос, Мицяк, Ф. Віладай, А. Шевчук, В. Шубайка, Чермерижкий, П. Коваль.

Листи чч.: 063, 064, 065. Збірщики: Ю. Микитин і Г. Цебрій.

По \$20.00 — Г. Цебрій.

По \$10.00: С. Сусь, Вачинський, Сітницький-Ходоба, В. Олійник, В. Скомський, С. Хемич.

По \$5.00: В. Стадник, М. Дякумик, М. Олійник, Ю. Мачула, І. Старчук, Р. Гной, М. Бражина, К. Васлик, К. Ганич, В. Стебельський, Ціхоцький, О. Маркуш, А. Процик, М. Дорош, Андрусишин, Прокопів, Івасів, О. Кудрик, П. Попович, Р. Байлак, М. Пасічняк, Луцезький, П. Гуль, М. Фурда, М. Данилюк, Я. Гуменюк, М. Дутко, Жук, Попович, П. Мадей, Винницький, С. Генза, І. Осіюк, Вабій, С. Заяць, В. Конкольовський, П. Зимний, І. Макар, М. Скипець, С. Масний, Е. Івасиків, М. Неткін, І. Саламащак.

По \$4.00: Д. Мотрук, Шевчук.

По \$3.00: П. Андрусишин, А. Цап, О. Лопецький, М. Мельник, М. Васків, А. Кіра, П. Гаврилюк, С. Мирошниченко, В. Куркош, Л. Гуменюк, М. Вабяк, Томалюк, П. Феник, Д. Мотрук, М. Коваль, П. Шпинда, С. Демчишин, В. Демків, В. Копчинський, А. Вохневич, Т. Чижович, Т. Островський, М. Заяць.

По \$2.00: П. Андрусишин, І. Журак, М. Сенуш, І. Лопецький, І. Мелешко, М. Шніцар, Х. Стасюк, Захарчук, М. Серант, Гайдич, Мастикаш, В. Ласовський, І. Луцкевич, Г. Данилишин, О. Коваль, Рапавель, Е. Ярема, К. Кожух, Яцків, А. Мидляк, Р. Мізур, І. Павелчак, Олійник, Шевчук, І. Воробель, А. Палюх, А. Яворський.

По \$1.00: Л. Сушків, Полянський, В. Мороз, М. Гуменюк, А. Антоняк, Шуган, Грицковян, Смоляк, Конюга, Щур, Г. Микитин, Палюх, М. Івасиків.

Листи чч. 53 і 70. Збірщик Ю. Мачула.
По \$10.00 — П. Шанайда.
По \$5.00: Ю. Мачула, О. Рожій, Т. Монастирський, Т. Шмига, М. Заяць, Д. Івасютин, В. Івасютин, М. Кузінка, І. Книш, М. Головінський, М. Іваник, Е. Липка, М. Вансінчук, М. Герич, І. Сало, Д. Вереш, М. Кіра, П. Терещицький, П. Бурик, О. Пайончківський, О. Парашак, М. Кершньовський, Денлі Гет Шап.
По \$4.00: Е. Мікевич, І. Шевчук.
По \$3.00: П. Грабовський, Е. Кулиник, В. Скопнюк, А. Москва, І. Головатий, С. Драган, Г. Карась, М. Мороз, П. Глушко, В. Явдошин, М. Гайчак.
По \$2.00: П. Гой, С. Конашевич, П. Крупський, С. Решитинський, С. Шеперович, А. Свенц, В. Кривоніс, С. Козопас, В. Семенюк, М. Ярош, П. Опришко, В. Лазарів, М. Касіян, О. Смоляк, Р. Костирка, І. Головатий, Ф. Кий, Н. Козоляк, І. Лозовий, С. Демянчук, Я. Ярема, С. Гречило.
По \$1.00: І. Павелко, Е. Настачук, В. Мороз, П. Барна, С. Качарай, П. Кучинський, М. Сернівка, В. Турчин, Д. Гураль, М. Владика, Шишкан.
 Листа ч. 1237. Збірщик Павло Микитин.
По \$10.00: П. Микитин, М. Гонко.
По \$5.00: В. Гнатів, В. Стеців, Д. Савчук, П. Наконечний, В. Восій, С. Максимів, М. Голубінка, В. Савчак, І. Онищак.
По \$3.00 — А. Яросевич.
По \$2.00: С. Поручинський, Л. МекКорнік, Г. Перепелюк, О. Стецько.
По \$1.00: І. Заяць, В. Вожко, І. Турик.
 Листа ч. 69.
По \$5.00: В. Головка, І. Беззубяк, С. Спринський, Г. Сенів.
По \$2.00 — А. Яснів.
 Листа ч. 81. Збірщик В. Копчинський.
По \$10.00 — П. Бурик.
По \$7.00 — В. Копчинський.
По \$5.00: К. Стасюк, О. Слойка, В. Зазункевич, Ю. Ясінський.
По \$3.00 — Б. Василюшин.
По \$2.00: В. Горчак, М. Адамовський, В. Пенканський.
 Листа ч. 119. Збірщик П. Прийма.
По \$20.00 — В. Вагажшин.
По \$10.00: П. Прийма, І. Чижо.
По \$5.00: І. Кізів, І. Ділай, В. Андрушко, П. Ганкевич, Д. Василькевич, П. Надольський, І. Ланик, В. Яськів, П. Пінаш, Т. Тачалко, Т. Жовтий, П. Пюрко, В. Собенко.
По \$4.00 — С. Курнявка.
По \$3.00: С. Сипняк, М. Ханас, В. Романів, Крушельницький.
По \$2.00: І. Савицький, Г. Маців, Е. Суськів, С. Кожлуба, В. Ленчик, В. Дрогобицький, Бруханський, М. Солюдяк, П. Шматолоха, С. Вільчинський, В. Лавро.
По \$1.00 — Хамуляк.
 Листи чч. 1006 і 1007. Збірщик М. Гранківський.
По \$20.00 — М. Гранківський.
По \$10.00: І. Гранківський, Г. Гранківський, В. Караванович.

По \$5.00: А. Маськовівна, М. Чубатий, П. Сухий, П. Пелешевський, В. Баран, В. Брудний, І. Геба, Б. Геба, Г. Геба, Т. Матенька, С. Жера, С. Кандога, Г. Кравчук.
По \$3.00: І. Вовк, М. Січ, Г. Деркач.
По \$2.00: Г. Ворона, М. Свободян, М. Вабій, І. Савицький, М. Гуль, А. Нетреба, М. Заяць, Д. Фриц, Гутяк, С. Біоус, С. Біоус, П. Дідальська, М. Яремко, В. Білей, Ф. Грицяк, В. Диркач, Т. Соколовський, Д. Олійник.
По \$1.00: А. Швайцер, І. Головчак, С. Рейнгард.
 Листи чч. 074, 075 і 076. Збірщик Д. Залізник.
По \$100.00 — Д. Залізник.
По \$10.00: Е. Корольок, С. Чума, Ю. Осіюк, д-р М. Кравчук, В. Коханський, В. Стецько, В. Лавро, Г. Антонів, Р. і М. Кушнір, Ю. Микитин, І. Роїк.
По \$6.00 — С. Пшик.
По \$5.00: В. Клюкевич, В. Калина, Е. Ж., В. Зубрицький, П. Закревський, Я. Скренькович, С. Корнявка, О. Рожій, К. Волошин, В. Варан, Д. Оленчук, І. Шудло, С. Карпук, М. Лучків, М. Собенко, С. Ковалівський, В. Біляк, І. Райш, П. Мілян, І. Андрієшин, І. Яворський, І. Павелчак, А. Євін, М. Вербовий, М. Виноградник, Д. Хорват, В. Папуга, О. Ватюк, Д. Косович, Люба, С. Свинтух, А. Грицак, В. Гладун, І. Колодій, Д. Шпак, М. Тарнавський, С. Пегранюк, В. Расяк.
По \$4.00: І. Абрамюк, І. Антонишин, М. Гірняк.
По \$3.00: В. Рак, Г. Пилипів, О. Ференц, В. Дмитришин, М. Клоків, Я. Салачинський, І. Легадзевич, К. Микитич, Д. Тарачан, М. Грабовський.
По \$2.00: М. Білан, А. Онишкевич, В. Стець, І. Поліщук, І. Жорняк, М. Дзундза, М. Задор, Л. Галецька, Р. Білінський, І. Сава, М. Втомин, І. Калан, Б. Кавшан, І. Тима, І. Якубівський, А. Дештей, Ю. Сарна, В. Рабак, А. Кушнір, В. Кармель, М. Ілаш, С. Чайківський, С. Шуст, О. Пацура, О. Кузан, В. Скрента.
По \$1.00: С. Гречило, І. Коваль, І. Мінько, Т. Кулик, О. Войтків, Книгарня „Говерля”, І. Марченко, М. Бунківський, Г. Швайковський, Р. Лайко, С. Гінда, М. Станок, В. Павлів, Г. Максимчук, А. Лектей, Ю. Лектей, О. Шевчук, Л. Вербицький, С. Михальчик, В. Скана, І. Олексів, П. Гречило.
 Листа ч. 080. Збірщик І. Ключ.
По \$11.00 — М. Вітенко.
По \$10.00 — В. Мотика.
По \$5.00: І. Плісак, П. Івашко, П. Шестака, П. Ромашко, І. Юрченко, Л. Городинський.
По \$2.00: І. Требельський, М. Нешій, І. Щудло, М. Удич, С. Туринський, Д. Вовчук, В. Шигаїло, С. Свинчинська.
 Листи чч. 59 і 79.
По \$25.00 — М. Грицковян.
По \$10.00: Г. Кондзола, М. Корнага, І. Сусь.
По \$5.00: Шерепанин, В. Мигаль, І. Піх, Бартко, І. Винник, „Пакедж Експрес”, І. Лепкалюк, А. Стахів, Щебавко, Кульчицький.
По \$3.00: Жеребецький, В. Хамула, д-р М. Логаза, Яцьків.
По \$2.00 — Мокрівський.
По \$1.00: Пайківський, М. Кузоліс, Лев, Лакосо.

АСТОРІЯ, Л. АН. (НЮ ЙОРК)

Листа ч. 078.

По \$10.00 — Д. Чолій.

По \$5.00: П. Чорний, Д. Вовчук, І. Мельниченко, В. Будяк, М. Халуца, М. Гнатів, М. Нирка, М. Хоманчук, П. Пукіш, П. Дусанівський, П. Галатин, Т. Воробець, І. Гумовський, І. Різник.

По \$4.00 — А. Ликсей.

По \$3.00: М. Микитів, В. Якимів, В. Ганчук, В. Врублевський, В. Врублевська.

По \$2.00: М. Кунцьо, І. Тимчишин, М. Гумовська, П. Гричило, Х. У.

По \$1.00: А. Когашевська, Г. Яворівський, І. Сидор, Я. Паладій, Х. У.

БРУКЛІН (НЮ ЙОРК)

Листи чч.: 77, 1008, 1010, 1011, 1012, 1098.

По \$20.00 — І. Луців.

По \$15.00: І. Макар, Т. Барабан.

По \$10.00: В. Кожух, В. Костик, М. Восак, В. Вабський, В. Квасній, Н. Пінковський, О. Рибницький, І. Періг, М. Береза, І. Луківський, М. Мирко, А. Дуда, І. Подусовський, М. Кунька, К. Плис.

По \$6.00 — М. Софійчук.

По \$5.00: П. Польний, С. Івахів, М. Надейко, А. Ройовський, В. Волошинович, В. Мних, Ю. Соловій, Л. Рейнарівич, М. Зарицький, І. Бандура, А. Саноцький, М. Сірат, Сметанюк, І. Кушнір, П. Матичак, Мідяний, Я. Івасюк, К. Одомірок, Шевчук, Гарасимюк, В. Ящук, Посікіра, В. Квасній, В. Федорик, Пелех, Бунза, Врубель, І. Сенько, П. Іванина, В. Стасів, М. Троць, М. Навроцький, В. Коваль, І. Самокішин, І. Осадчук, І. Бульба, З. Кузьмів, Т. Косандяк, Г. Чепак, О. Козак, М. Лаба, д-р Несторчук, І. Копач, С. Кука, І. Вабський, Т. Давидко, П. Дух, М. Шмігель, І. Борис.

По \$4.00: Ю. Козяк, М. Предчук, Кахикало, І. Гутник, І. Лазорик.

По \$3.00: Е. Дзвінка, А. Стецура, С. Ровдич, Л. Кучерська, П. Цюпа, П. Романів, Вішко, М. Лорет, Драй, Мичалович, Е. Курис, Г. Варбуляк, Проскурня, І. Петричка, В. Мілько, Т. Колодій, І. Кузбит, І. Юзяк, Я. Калина, Е. Бартусевич, Гаршва, С. Кінь, Ю. Луцейко.

По \$2.50 — Коваль.

По \$2.00: В. Радикевич, А. Мацик, Р. Шевчук, Ткач, Костів, Бибель, А. Дика, Р. Литвин, І. Цюпа, Ровдич-Лаба, А. Пирожак, Е. Віленький, В. Музика, Ляповський, М. Перхач, Стецк, Михайлів, Ю. Павчак, А. Шміль, Дубовецький, Кіт, Комаровський, Попадюк, М. Суванський, С. Гураль, М. Міціпосік, М. Стефаняк, М. Раславські, І. Олекса, Микитин, Забовський, Р. Петріна, Стефанишин, Петрик, О. Лебедович, П. Кулинич, О. Качмарський, Томашович, Т. Кишеня.

По \$1.00: М. Токарський, Сметанюк, Вич, А. Цюпа, Д. Шевчук, Ю. Юркевич, І. Турко, Малко, Семчишин.

Листи чч.: 59, 60, 62 і 79.

По \$25.00 — Микола Грицковян.

По \$20.00 — Ярослав Куровицький.

По \$10.00: Кондзола, М. Корнага, Іван Сусь, Чохович, П. Ярема, Г. Антонів, Л. Козак.

По \$5.00: Черепанин, В. Мигаль, І. Піх, С. Вартко, І. Винник, І. Пакевич, І. Лепкалюк, А. Стахів, Щєбавко, Кульчачський, М. Дворян, Я. Косановський, Р. Натина, Р. Комарницький, д-р Сидор, М. Сурмач, Менд-

пра, Іваськів, Сливка, Вігун, Р. Зварич, П. Гуль, П. Литвин, Г. Ленега, І. Нагурський, В. Лис, М. Шевчук, В. Наум, Кифор, Враття Стасюки, Бражник, Бориславський, Обочик, Гриців, Монастирський, Коритовський, В. Гаврилук, Ю. Ромашко.

По \$4.00: Дорош, Суботів.

По \$3.00: Жеребецький, В. Хамула, д-р М. Логаза, Яцьків, С. Яків, Г. Маюк, В. Козак, О. Лопачський, В. Сцібайло, д-р Кибало, М. Рудик, Сакавук, І. Ткачук, Головий, Бобак, І. Хома, Азівський, Я. Натина, Лисюк, В. Костюк, Тербопор, В. Ворох, Я. Балабан, І. Вакай, Войтків, Лопатинський.

По \$2.50: Р. Мира, Р. Федик.

По \$2.00: І. Вацик, Захарчук, Решетківський, М. Заяць, І. Дідик, М. Безкоровайний, Скомський, В. Романів, Цведем, Нивіцький, Я. Кушлаба, В. Гринів, І. Вимиваний, Пригода, Рудницький, В. Марко, Якимів, І. Кріль, Думанський, Кримівський, Бурула, Гіряк, Гірей, Стогрин, М. Павлик, Вальчишин, М. Вовк, І. Федусь, М. Вацк, М. Паньків, О. Сосенко, Т. Шевчук, Обершин, Г. Яремчук, Розціпівський, М. Богдан, І. Качин, Д. Качун, Вончук, Піст, Глют, Качун, Мокрівський.

По \$1.00: Пайківський, М. Кузоліс, Лев, Лакасо, В. Коваль, Катарина, Яців, І. Роман, Захарченко, Ю. Сосенко, Шевчук, І. Лотоцький, Стоколос, Мицяк, Ф. Біладай, А. Шевчук, В. Шабуйка, Чемеринський, П. Коваль.

ДІТРОИТ, МІШ.

Листа ч. 415.

По \$10.00 — Томин Антін.

По \$5.00: Яремчук Василь, Миронюк Михайло, Лапкевич Павло, Корчак Богдан, Карпінський Осип.

По \$3.00: Корбяк Антін, Корбяк Катерина.

По \$2.00: Корбяк Степан, Зелінка Іван, Сардичак Осип, Маглівський Онуфрій.

Листа ч. 407.

По \$6.00 — Когут Михайло.

По \$5.00: Воскрес Микола, Дячок Василь, Човник, Головатий Волод., Грицай Теодор, Михайлів Степан, Сливка Іван, Голинська Емілія, Слободян В., Чемний Михайло, Кобилянський Антін.

По \$3.00: Грицай Василь, Калимон Іван, Лоюк Петро.

По \$2.00: Шуляк Осип, Муштук К., Кривий Ярослав, Приведа Іван, Походай П.

Листа ч. 407.

По \$5.00: Щербій Василь, Шавронський Роман.

По \$4.00 — Віяновський Лука.

По \$3.00: Федорінець П., Футяк Іван, Спольський Іван, Кіндрат О.

По \$2.00: Влонський Петро, Шкудор В., Ярмолук Т., Казанівський.

Листа ч. 406.

По \$5.00: Верезовський Михайло, Биц Павло, Рижий Адам, Гарас Дмитро, Ковалик Микола, Коваль Володимир, Ославський Степан, Мильо М., Коновальський Ярослав.

По \$3.00: Татарин В., Ткач Павло, Стецько П., Сявакко М., Вілий С., Мадич І., Савчук Григорій, Журавський С., Груник П., Кавецький Микола.

По \$2.00: Богданович Михайло, підпис нечиткий.

Листа ч. 406.

По \$5.00: Легета Микола, Дутко Іван.

По \$3.00: Федчишин Іван, Добрянський, Винарчик О., Гримасевич Іван, Тарнавський Ярослав, Питель В. І.

По \$2.00: Новачок П., Сорока В.

ПІТСБУРГ, ПА.

Листи чч.: 601, 604, 605, 607, 608, 610, 611 і 624.

По \$50.00 — М. Терлецький.

По \$10.00: І. Луковський, В. Олійник, М. Олійник, І. Михайлів, С. Крук, О. Голубяк, Книгарня „Говерля“.

По \$8.00 — Михайло Баран.

По \$5.00: П. Яцишин, І. Качурівський, К. Полатайко, В. Вобик, М. Дзядик, В. Ванат, М. Франко, І. Федишин, П. Годованець, А. Шмуль, М. Олійник, П. Плакс, М. Крупа, А. Германський, М. Козак, Д. Головатий, В. Сачко, П. Лойко, Я. Купчак, В. Коваль, М. Стефурак, М. Вілик, Д. Мельничук, М. Любинецький, о. Йосип Ваца, М. Дуткевич, В. Джуган, І. Когут, Т. Конецький, Н. Н., В. Воробій, П. Перкун, О. Пиптик, О. Вертилецький, Д. Кіров, Микола Фир, В. Мазур, Я. Кубів, Г. Смолин, М. Римяк, І. Шульгайс, М. Варанська, В. Головецький, В. Ткачук, І. Шапид, П. Германський.

По \$4.00: С. Горбний, А. Грушевська, А. Сенько, В. Ільницький.

По \$3.00: М. Прокопчук, П. Глутковський, М. Чорний, А. Путьак, Ф. Кочержак, М. Малевич, П. Бліщ, П. Гуцул, А. Дж. Василик, Ю. Челепіс, І. Козак, І. Копко, Д. Бобурчак, І. Кростинський, І. Коробецький, М. Сологуб, М. Добрянський, П. Щерба, Ф. Скрип, І. Велз, П. Вельгош, А. Бузар, о. Є. Весоловський, С. Гумилович, В. Бобурчак, о. М. Харіщак, Ф. Франек, І. Білонога, А. Федина, С. Вачек, Ю. Іваскевич.

По \$2.00: І. Кононок, С. Литвин, І. Кава, І. Іваноньків, Я. Бернацький, А. Волос, І. Роговський, О. Хлібун, А. Воднар, М. Більський, А. Драган, Р. Мураль, П. Шагала, М. Вільховий, Т. Івасів, С. Засадний, П. Кобасяр, Ю. Перекішка, М. Віскуп, М. Вохонок, В. Гентош, С. Перекішка, Л. Змійовський, Г. Хлиста, В. Гайдук, І. Грицюк, І. Гільчанський, І. Коршляк, М. Курпель, В. Стець, А. Івасів, В. Гуминецький, Л. Дмитраш, С. Коваль, М. Годованець, П. Добуш, Н. Данилюк, С. Міняйло, Л. Заліщук, В. Хома, І. Отчич, О. Ананевич, М. Пітух, І. Хрущ, С. Сіверський, П. Возняк, І. Панько, Е. Сіверська, П. Возняк, М. Міщук, С. Сорій, Петро Рат, Д. Гошва, І. Федорів, І. Брзицький, В. Маланчук, А. Лубів, Є. Зварич, Д. Гнатів, І. Гіщак, І. Сало, М. Пиптик, А. Віхрик, О. Дроботій, А. Варго, М. Канейко, Є. Ворцівська, Т. Вінслов, В. Савицький, П. Шевчук, М. Львівський, В. Садовий, П. Голоден, В. Пюрко, Є. Білинський, С. Влажків, О. Баран, І. Качмар, М. Глишак, Д. Осадців, В. Пуровець, І. Родзай, В. Фанок, В. Оборишко, В. Іваскевич, О. Мищик, М. Кардаш.

По \$1.50: М. Лабан, С. Мельник.

По \$1.00: М. Варанів, Е. Венний, М. Іваноньків, С. Сідорський, М. Щербак, С. Хрін, Д. Граднік, М. Хутник, М. Шпак, В. Валько, С. Осадців, С. Шкабара, П. Васильків, А. Миців, І. Васько, М. Варанська, Г. Данила, Г. Оборощко, А. Оборощко, В. Прунчак, М. Заверуха, І. Матвієшин, М. Добрянська, І. Солонина, П. Солони-

на, В. Гула, П. Тимчук, М. Набережний, П. Данек, П. Кіця, І. Козак, Г. Шараневич, М. Сивий, П. Начальський, В. Гевко, М. Гузар, Д. Дресляр, М. Вохонок, П. Закалата, Р. Тиркало, М. Козей, В. Вачинич.

М. Вітковська — 75 центів.

ШКАГО ПВДЕНЬ, ПА.

По \$40.00 — Осередок СУМА ім. полк. Івана Богуна.

РІДІНГ, ПА.

Збірщик Теофіль Хомин — \$33.00.

По \$5.00: Т. Хомин, С. Кілик, М. Лучків, С. Волянський, С. Кіцелюк.

По \$2.00: Г. Вілик, С. Іванечко, М. Дубик.

По \$1.00: М. Скоропський, Й. Кілик.

ОЛЕАН, Н. Й.

Збірщик Григорій Романків — \$28.00.

По \$10.00 — Г. Ромашків.

По \$5.00 — М. Кружинська.

Антоха, Ілл. Збірщик Володимир Вацван — \$10.00.

ВАШИНГТОН, Д. К.

Збірщик Остап Зенюк — \$22.00.

По \$10.00 — С. Скубик.

По \$5.00 — Д-р М. Кушнір.

По \$3.00 — О. Зенюк.

По \$2.00 — В. Семців.

По \$1.00: Джулинський, Кіндрат.

ГРЕНФОРД, Н. ДЖ.

Збірщик інж. Д. Кордуба — \$13.00.

По \$5.00 — інж. Д. Кордуба.

По \$3.00: В. Загайкевич, О. Загайкевич.

По \$2.00 — П. Грицак.

ЕЛМАЙРА, Н. Й.

Збірщик Микола Маґера — \$122.00.

По \$10.00: Відділ УККА, Осередок СУМА ім. М. Міхновського, Відділ „Провидіння“ ім. св. Михайла, М. Маґера, П. Климовський, І. Ващишин, Н. Михальчук.

По \$5.00: о. М. Мицишин, П. Німець, А. Теплох, М. Гуцул, В. Гуцул, С. Шевчук, В. Петрик, Г. Гриньків, В. Салиґа.

По \$2.00 — Й. Більський.

КОГОВС, Н. Й.

Листи чч.: 976 і 978. Збірщик Михайло Савків.

По \$3.00 — Гогоша Вас.

По \$2.00: Поповський Остап, Савків Михайло, Кухар Михайло, Гавришко Степан, Дрогомирецький Корнило, Мацюк Роман, Кушнір Григорій, Дума Микола, Вилина Іван, Ковальчук Григорій, Гарбач Степан, Білинський Антін, Романишин Іван, Білас Ярослав.

По \$1.00: Грицковян Іван, Партика Волод., Янішак Методій, Черпак Софія, Білинський Осип, Семенович Василь, Куфель Іван, Ткач Мирон, Сахнюк Дмитро, Михалюк Михайло, Бездух Степан, Шанц Микола, Вівчар Михайло, Омецінський Олег, Вачинський Петро, Вачинський Юліян, Галькевич Роман, Дмитерко Лука, Воднар Василь, Левицький Остап, Ротко Іван, Крушельницький Іван, Люблянецький Василь, Грецак Михайло, Ракочий Іван, Гаврон Михайло, Назарко Мих., Грицковян Волод., Мартинюк Дмитро, Кушнір Василь, Шандиба Данило, Дянько Мих., Мацюк Мих., Кендзерський Дмитро, Ткач Вас., Ракочий Теодор, Стадник Волод.

БАНОН, Н. ДЖ.

По \$5.00 — Д. Чиж.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИБИ!